

DOSSIER SOBRE LA LLUITA CONTRA LA CORRUPCIÓ DES DE L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA*

Irene Araguàs Galcerà**

Resum

Aquest dossier recull una selecció de recursos de diferent abast útils per a l'estudi de la lluita contra la corrupció. Atès el volum que té a l'actualitat la documentació en aquesta matèria, aquest recull prescindeix d'un criteri quantitatiu, i l'objectiu és recollir i sistematitzar aquells recursos, eminentment jurídics, que permetin al lector iniciar-se en la matèria o bé aprofundir-hi coneixent els recursos més recents. En aquest marc, el dossier inclou la normativa vigent; la bibliografia més actualitzada; els informes, les resolucions i els documents de treball provinents de diverses institucions, així com la darrera jurisprudència. Tenint en compte el caràcter transversal de la matèria, el dossier s'ha dividit en diversos apartats temàtics, que comprenen: la transparència de l'activitat pública, els grups d'interès, la incompatibilitat i els conflictes d'interès, el control institucional i ciutadà, així com un apartat específic dedicat a la perspectiva penal en el qual es fa un recull dels pronunciaments judicials sobre alguns dels casos de corrupció més destacats que s'han produït en els darrers anys.

Paraules clau: corrupció; transparència; integritat; ètica.

DOSSIER ON THE FIGHT AGAINST CORRUPTION WITHIN PUBLIC ADMINISTRATION**Abstract**

This dossier offers a selection of resources of varying scopes that address the fight against corruption. Given the vast amount of documentation on this matter, this compilation is qualitative rather than quantitative, and the aim is to collect and systematise legal resources that allow readers to either get started in the field or delve deeper by reading the latest resources. With this aim, the dossier includes current regulations; the most up-to-date literature; reports, resolutions and working documents from various institutions; and the most recent case law. Considering the cross-disciplinary nature of the matter, the dossier has been divided into different thematic sections: the transparency of public activity, interest groups, incompatibility and conflicts of interest, and institutional and citizen control. Additionally, there is a specific section focused on the criminal perspective, which compiles the court rulings on some of the most prominent cases of corruption having come to light in recent years.

Key words: corruption; transparency; integrity; ethics.

---

* Document tancat el 13.05.2020.

** Irene Araguàs Galcerà, professora lectora de la Universitat de Barcelona. Llicenciada i doctora en dret (UB). Departament de Dret Administratiu, Dret Processal i Dret Financer i Tributari (Secció de Dret Administratiu) de la Universitat de Barcelona. Av. Diagonal 684, despatx B-110, edifici Nou, 08034, Barcelona. iaraguas@ub.edu.

Citació recomanada: Araguàs Galcerà, Irene. (2020). Dossier sobre la lluita contra la corrupció des de l'Administració pública. *Revista Catalana de Dret Públic*, 60, 228-265. <https://doi.org/10.2436/rcdp.i60.2020.3454>

Sumari

- 1 Introducció
- 2 Transparència institucional i prevenció de la corrupció
  - 2.1 Normativa
    - 2.1.1 Transparència de l'activitat pública
    - 2.1.2 Contractació
    - 2.1.3 Urbanisme
  - 2.2 Referències bibliogràfiques
  - 2.3 Informes, resolucions i documents de treball de diverses institucions i entitats
    - 2.3.1 GRECO
    - 2.3.2 Altres institucions i entitats
  - 2.4 Jurisprudència
  - 2.5 Criteris, recomanacions i resolucions dels òrgans de control en matèria de transparència i dret d'accés a la informació pública
- 3 Grups d'interès
  - 3.1 Normativa
  - 3.2 Referències bibliogràfiques
  - 3.3 Informes, resolucions i documents de treball de diverses institucions
  - 3.4 Jurisprudència
- 4 Incompatibilitats i conflictes d'interès
  - 4.1 Normativa
  - 4.2 Referències bibliogràfiques
  - 4.3 Informes, resolucions i documents de treball de diverses institucions
  - 4.4 Jurisprudència
- 5 Control institucional i ciutadà
  - 5.1 Normativa
    - 5.1.1 Control institucional
    - 5.1.2 Control ciutadà i protecció del denunciador
  - 5.2 Referències bibliogràfiques
  - 5.3 Informes, resolucions i documents de treball de diverses institucions
- 6 La perspectiva penal: delictes vinculats a la corrupció
  - 6.1 Normativa
    - 6.1.1 Normativa general
    - 6.1.2 Prevenció del blanqueig de capitals
  - 6.2 Referències bibliogràfiques
  - 6.3 Jurisprudència: alguns casos destacats
- 7 Miscel·lània de recursos a la xarxa i articles de divulgació

1 Introducció

L'índex de percepció de la corrupció publicat per Transparency International a principis de 2020 posa de manifest que Espanya ha obtingut 62 punts sobre 100 i ocupa actualment la posició 30 entre els 180 països estudiats en l'informe d'enguany, posició que comparteix amb Portugal, Barbados i Qatar, mentre que, entre els 28 països de la Unió Europea, es situa en el lloc número 13.

Aquestes dades representen una millora respecte a l'estudi de l'any anterior, en el qual Espanya va obtenir 58 punts, i que s'atribueix, principalment, a les sentències sobre els casos de corrupció aflorats en els darrers anys i a les conseqüències polítiques derivades d'aquests casos (incloent-hi, per primera vegada en democràcia, que hagi prosperat una moció de censura al Govern d'Espanya).

Aquesta lleu millora no oculta, no obstant això, que la corrupció segueix sent un problema greu —qüestió que també es posa de manifest en l'indicador del CIS sobre els principals problemes a Espanya— que ha de ser abordat amb eines adequades, tant des dels poders públics com des de la societat civil.

En aquest marc, la lluita contra la corrupció es configura com una de les principals prioritats de les polítiques públiques en tots els nivells de govern, que en els darrers anys s'han preocupat per restaurar la confiança en les institucions democràtiques, cosa que ha afavorit l'aprovació de nombrosos textos legals i iniciatives en favor del bon govern, la transparència, la participació ciutadana i la integritat. Aquests instruments preveuen tècniques de lluita contra la corrupció cada vegada més sofisticades, basades en l'avaluació i la gestió dels riscos, per tal de fer front a aquesta xacra des d'una perspectiva preventiva. En el cas d'Espanya, a escala estatal, el setembre de l'any 2016 el Grup Parlamentari de Ciutadans va presentar la Proposició de llei integral de lluita contra la corrupció i de protecció dels denunciants, iniciativa legislativa que no va arribar a prosperar i que es va declarar caducada el març de 2019. En l'àmbit autonòmic, en canvi, sí que s'han aprovat diverses normes dedicades de manera específica a la prevenció de la corrupció, que creen òrgans de control institucional i també estableixen l'estatut i mesures de protecció del denunciant.

Tenint en compte el caràcter global de la corrupció, moltes de les polítiques públiques que es produeixen en aquest àmbit són impulsades des de diverses organitzacions internacionals, com l'Organització de les Nacions Unides, la Unió Europea, el Consell d'Europa o l'OCDE. En aquest sentit, entre els objectius de desenvolupament sostenible fixats per les Nacions Unides a l'anomenada Agenda 2030 destaca l'objectiu 16, referit a la consecució de la pau, la justícia i institucions sòlides, en virtut del qual es persegueix reduir considerablement la corrupció i el suborn en totes les seves formes, crear a tots els nivells institucions eficaces i transparents, així com garantir l'adopció en tots els nivells de decisions inclusives, participatives i representatives que responguin a les necessitats. Així mateix, recentment s'ha aprovat la primera normativa europea en matèria de protecció del denunciador o *whistleblowing*: la Directiva (UE) 2019/1937, del Parlament Europeu i del Consell, de 23 d'octubre de 2019, relativa a la protecció de les persones que informin sobre infraccions del dret de la Unió, normativa que constitueix un veritable pas endavant en la lluita contra la corrupció.

La gran transcendència del tema al qual es dedica aquest monogràfic de la *Revista Catalana de Dret Públic* també s'ha vist reflectida en un augment exponencial de la bibliografia dedicada a la lluita i la prevenció de la corrupció, la qual aborda aquesta qüestió tant des del punt de vista del dret administratiu i del dret penal com de les ciències polítiques i, fins i tot, de les ciències del comportament.

Tenint en compte el que s'ha exposat, i pel que fa a la metodologia i als criteris adoptats a l'hora d'elaborar el present dossier sobre lluita contra la corrupció, cal destacar, en primer terme, que s'ha prescindit d'un criteri d'exhaustivitat i ens hem proposat aportar valor no per la simple recopilació quantitativa dels materials generats al voltant de la lluita contra la corrupció (objectiu que seria inassolible), sinó pel fet d'aportar una perspectiva d'anàlisi que permeti a qualsevol lector aproximar-se o aprofundir en aquesta matèria, facilitant recursos que siguin suficientment representatius de la matèria objecte d'estudi i donant preferència als recursos més recents, tot tenint en compte que ens trobem davant un fenomen que està en constant evolució. Aquesta qüestió s'ha valorat especialment a l'hora d'incorporar recursos referits a la transparència de les institucions públiques per tal d'evitar duplicitats en relació amb el [Dossier sobre transparència i bon govern](#),

elaborat pels professors Agustí Cerrillo i Martínez i Francesc Rodríguez Pontón, integrat en el número 55 de la *Revista Catalana de Dret Públic*, al qual ens remetem.

En segon lloc, s'ha d'assenyalar que el present dossier adopta una perspectiva eminentment jurídica. En aquest sentit, les fonts recollides inclouen disposicions normatives, resolucions, informes i documents de treball, jurisprudència, així com bibliografia de caire jurídic, sens perjudici d'algunes referències puntuals a fonts procedents de la ciència política o altres camps d'estudi en aquells supòsits en què s'han considerat d'interès.

En tercer terme, i des d'un punt de vista temàtic, la lluita contra la corrupció es configura com una matèria transversal que comprèn una gran diversitat de fenòmens o àmbits interrelacionats, però també amb recorregut propi en el seu estudi, cosa que ha motivat la divisió del dossier en els següents apartats temàtics: transparència de l'activitat pública, grups d'interès, incompatibilitat i conflictes d'interès, i control institucional i ciutadà. Així mateix, s'ha dedicat un apartat específic a la perspectiva penal, tot tenint en compte les conductes vinculades a la corrupció que tenen caràcter delictiu, i s'ha inclòs en aquest punt un recull de les sentències penals dictades en alguns dels casos de corrupció més destacats dels darrers anys. Finalment, clou el dossier un apartat que conté una miscel·lània de diversos recursos a la xarxa que poden servir de suport per a l'estudi de la matèria.

En definitiva, l'objectiu d'aquest dossier és, d'una banda, que els lectors es puguin iniciar de forma prou àmplia i diversa en l'estudi de la lluita contra la corrupció, i, d'altra banda, proporcionar als lectors més familiaritzats amb aquest tema els recursos més recents per tal que puguin seguir avançant en les seves recerques i projectes.

2 Transparència institucional i prevenció de la corrupció

2.1 Normativa

2.1.1 *Transparència de l'activitat pública*

a) Normativa estatal

[Llei 19/2013, de 9 de desembre](#), de transparència, accés a la informació pública i bon govern.

[Llei orgànica 3/2015, de 30 de març](#), de control de l'activitat economicofinancera dels partits polítics, per la qual es modifiquen la Llei orgànica 8/2007, de 4 de juliol, sobre finançament dels partits polítics, la Llei orgànica 6/2002, de 27 de juny, de partits polítics, i la Llei orgànica 2/1982, de 12 de maig, del Tribunal de Comptes.

[Reial decret 919/2014, de 31 d'octubre](#), pel qual s'aprova l'Estatut del Consell de Transparència i Bon Govern.

b) Normativa autonòmica

A Catalunya, les normes més destacades en matèria de transparència són les següents:

[Llei 19/2014, de 29 de desembre](#), de transparència, accés a la informació pública i bon govern.

[Text refós del Reglament del Parlament de Catalunya](#), que inclou el text refós aprovat per la Mesa del Parlament el 28 de juliol de 2015 i la reforma parcial aprovada pel Ple en la sessió del 26 de juliol de 2017.

[Decret 111/2017, de 18 de juliol](#), pel qual s'aprova el Reglament de la Comissió de Garantia del Dret d'Accés a la Informació Pública.

A altres territoris diferents de Catalunya, hi ha comunitats que ja han entrat en una "segona onada" d'aprovació de normes de transparència i bon govern, les quals tenen cada vegada un contingut més ampli i regulen de manera expressa les noves formes de participació ciutadana i els grups d'interès. Així mateix, en

els darrers anys també s'han aprovat lleis específiques en matèria de prevenció de la corrupció que regulen les obligacions d'integritat o ètica pública, creen òrgans específics en aquest àmbit i estableixen l'estatut del denunciador. Actualment, són vigents les normes següents:

[Llei 4/2011, de 31 de març](#), de la bona administració i del bon govern de les Illes Balears.

[Llei 4/2013, de 21 de maig](#), de govern obert d'Extremadura.

[Llei 1/2014, de 24 de juny](#), de transparència pública d'Andalusia.

[Llei 3/2014, d'11 de setembre](#), de transparència i bon govern de La Rioja.

[Llei 12/2014, de 16 de desembre](#), de transparència i participació ciutadana de la Regió de Múrcia.

[Llei 12/2014, de 26 de desembre](#), de transparència, accés a la informació pública i bon govern de Canàries.

[Llei 3/2015, de 4 de març](#), de transparència i participació ciutadana de Castella i Lleó.

[Llei 8/2015, de 25 de març](#), de transparència de l'activitat pública i participació ciutadana d'Aragó.

[Llei 2/2015, de 2 d'abril](#), de transparència, bon govern i participació ciutadana de la Comunitat Valenciana.

[Llei 1/2016, de 18 de gener](#), de transparència i bon govern de Galícia. Aquesta Llei va derogar la primera norma de transparència gallega, la Llei 4/2006, de 30 de juny, de transparència i bones pràctiques a l'Administració pública gallega.

[Llei 2/2016, d'11 de novembre, de la Comunitat de Castella i Lleó](#), per la qual es regulen les activitats per donar curs a les informacions que rebí l'Administració autonòmica sobre fets relacionats amb delictes contra l'Administració pública i s'estableixen les garanties dels informants.

[Llei 11/2016, de 28 de novembre](#), de l'Agència de Prevenció i Lluita contra el Fraus i la Corrupció de la Comunitat Valenciana.

[Llei 16/2016, de 9 de desembre](#), de creació de l'Oficina de Prevenció i Lluita contra la Corrupció a les Illes Balears. Protocol d'actuació per garantir la protecció dels denunciadors: article 14.

[Llei 4/2016, de 15 de desembre](#), de transparència i bon govern de Castella-la Manxa.

[Llei 5/2017, d'1 de juny](#), d'integritat i ètica públiques d'Aragó.

[Llei 1/2018, de 21 de març](#), de transparència de l'activitat pública de Cantàbria.

[Llei foral 5/2018, de 17 de maig](#), de transparència, accés a la informació pública i bon govern. L'aprovació d'aquesta Llei va comportar la derogació de la Llei foral 11/2012, de 21 de juny, de transparència i del govern obert de Navarra.

[Llei foral 7/2018, de 17 de maig](#), de creació de l'Oficina de Bones Pràctiques i Anticorrupció de la Comunitat Foral de Navarra.

[Llei 8/2018, de 14 de setembre](#), de transparència, bon govern i grups d'interès d'Astúries.

[Llei foral 12/2019, de 22 de març](#), de participació democràtica a Navarra.

[Llei 10/2019, de 10 d'abril](#), de transparència i participació de la Comunitat de Madrid.

2.1.2 Contractació

a) Normativa comunitària

[Directiva 2014/23/UE, del Parlament Europeu i del Consell, de 26 de febrer de 2014](#), relativa a l'adjudicació de contractes de concessió.

[Directiva 2014/24/UE, del Parlament Europeu i del Consell, de 26 de febrer de 2014](#), sobre contractació pública i per la qual es deroga la Directiva 2004/18/CE.

b) Normativa estatal

[Llei 9/2017, de 8 de novembre](#), de contractes del sector públic, per la qual es transposen a l'ordenament jurídic espanyol les directives del Parlament Europeu i del Consell 2014/23/UE i 2014/24/UE, de 26 de febrer de 2014.

[Reial decret 1098/2001, de 12 d'octubre](#), pel qual s'aprova el Reglament general de la Llei de contractes de les administracions públiques.

2.1.3 Urbanisme

[Reial decret legislatiu 7/2015, de 30 d'octubre](#), pel qual s'aprova el text refós de la Llei de sòl i rehabilitació urbana.

[Decret legislatiu 1/2010, de 3 d'agost](#), pel qual s'aprova el text refós de la Llei d'urbanisme de Catalunya.

[Decret 305/2006, de 18 de juliol](#), pel qual s'aprova el Reglament de la Llei d'urbanisme.

[Decret 64/2014, de 13 de maig](#), pel qual s'aprova el Reglament sobre protecció de la legalitat urbanística.

2.2 Referències bibliogràfiques

Amoedo Barreiro, Daniel. (2018). Los sistemas informáticos de detección de malas prácticas: herramientas esenciales para la prevención de la corrupción. *Revista Internacional Transparencia e Integridad*, 6.

Araguàs Galcerà, Irene. (2017). Los derechos de las personas en sus relaciones con la Administración. En particular, el derecho de acceso a la información administrativa. Dins Joaquín Tornos Mas (coord.), *Estudios sobre las leyes 39/2015, del procedimiento administrativo común de las Administraciones Públicas, y 40/2015, del régimen jurídico del sector público* (p. 181-202). Barcelona: Atelier.

Araguàs Galcerà, Irene. (2018). Transparencia y confidencialidad en la documentación incorporada en los expedientes de contratación. *Revista Jurídica de Catalunya*, 3, 101-128.

Aymerich Cano, Carlos. (2015). *Un problema pendiente: la anulación de los contratos administrativos afectados por actos de corrupción*. Cizur Menor: Aranzadi.

Barone, Antonio. (2018). La prevenzione della corruzione nella "governance" del territorio. *Il Diritto dell'Economia*, 3(97), 571-595.

Barrero Rodríguez, Concepción. (2018). El derecho de acceso a la información pública: algunas cuestiones claves en la aplicación de las leyes de transparencia. *Revista Internacional de Éticas Aplicadas*, 27, 221-244.

Belle, Nicola, i Cantarelli, Paola. (2017). What causes unethical behavior? A meta-analysis to set an agenda for public administration research. *Public Administration Review*, 77(3), 327-339.

Betancor, Andrés (dir.). (2017). *Corrupción, corrosión del Estado de Derecho*. Madrid: Civitas.

Black, Julia. (2005). The emergence of risk-based regulation and the new public risk management in the United Kingdom. *Public Law*, 3, 512-548.

Boix Palop, Andrés. (2014). Modelos de financiación de partidos políticos y corrupción. Dins Ángeles Jarreño Real (dir.), *Corrupción política: cuestiones de política criminal (I)* (p. 161-196). Madrid: Iustel.

Bustos Gibert, Ricardo. (2007). Corrupción de los gobernantes, responsabilidad política y control. *Teoría y Realidad Constitucional*, 19.

- Capdeferro Villagrassa, Óscar. (2019). Las herramientas inteligentes anticorrupción: entre la aventura tecnológica y el orden jurídico. *Revista General de Derecho Administrativo*, 50.
- Capdeferro Villagrassa, Óscar (coord.). (2019). *Compliance urbanístico. Fundamentos teóricos, estudio de casos y desarrollo de herramientas anticorrupción*. Cizur Menor: Aranzadi.
- Cappelletti, Marco. (2012). *La corruzione nel governo del territorio: forme, attori e decisioni nella gestione occulta del territorio*. Romagnano al Monte: BookSprint.
- Cerrillo Martínez, Agustí. (2012). Transparencia administrativa y lucha contra la corrupción en la Administración local. Dins *Anuario de Derecho Local 2011* (p. 277-313). Barcelona: IDP.
- Cerrillo Martínez, Agustí. (2014). *El principio de integridad en la contratación pública: mecanismos para la prevención de los conflictos de interés y la lucha contra la corrupción*. Cizur Menor: Aranzadi.
- Cerrillo Martínez, Agustí. (2019). Com obrir les caixes negres de les administracions públiques? Transparència i rendició de comptes en l'ús dels algorismes. *Revista Catalana de Dret Públic*, 58 (número sobre l'Administració a l'era digital), 13-28.
- Cerrillo Martínez, Agustí. (2019). Un nuevo impulso de la integridad pública para la prevención de conflictos de intereses y la corrupción. *Actualidad Administrativa*, 1 (número sobre la transparència i la lluita contra la corrupció).
- Costas-Pérez, Elena, Solé-Ollé, Albert, i Sorribas Navarro, Pilar. (2012). Corruption scandals, voter information and accountability. *European Journal of Political Economy*, 4(28), 469-484.
- De Benedetto, Maria. (2016). Corruption and Controls. *European Journal of Law Reform*, 4(17), 479-501.
- De Riquer i Permanyer, Borja, Pérez Francesch, Joan Lluís, Rubí i Casals, Gemma, Toledano González, Lluís Ferran, i Luján, Oriol (dir.). (2018). *La corrupción política en la España contemporánea: un enfoque interdisciplinar*. Madrid: Marcial Pons.
- Fernández Mallol, Antonio Luis. (2014). La integridad del procedimiento de contratación pública en el derecho de la Unión Europea. El conflicto de interés y su incidencia sobre la regulación de las prohibiciones para contratar, las causas de incompatibilidad y las disposiciones sobre transparencia y buen gobierno. *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica*, 2, 117-130.
- Fernández Salmerón, Manuel, i Martínez Gutiérrez, Rubén (dir.). (2018). *Transparencia, innovación y buen gobierno en la contratación pública*. València: Tirant lo Blanch.
- Fernández, Tomás Ramón. (2016). La transparencia en la contratación administrativa. *Anales de la Academia Matritense del Notariado*, 56, 95-118.
- Gjalt de Graaf, Patrick von Maravic, i Pieter Wagenaar (ed.). (2010). *The good cause: Theoretical perspectives on corruption*. Leverskusen: Barbara Brudrich.
- Gallego Córcoles, Isabel. (2014). La prevención de la corrupción en la contratación pública. Dins Adán Nieto Martín i Manuel Maroto Calatayud (coord.), *Public Compliance: prevención de la corrupción en administraciones públicas y partidos políticos* (p. 61-92). Ciudad Real: UCLM.
- García Rubio, Fernando. (2007). Ética pública, corrupción y urbanismo. *Actualidad Administrativa*, 6, 660-672.
- García-Escudero Márquez, Piedad. (2015). Regeneración del parlamento, transparencia y participación ciudadana. *Teoría y Realidad Constitucional*, 36, 171-216.
- Gimeno Feliú, José María. (2016). El necesario Big-Bang contra la corrupción en materia de contratación pública y la necesidad de rearmar el modelo de control desde la óptica de la integridad y el buen gobierno. *Revista Internacional Transparencia Internacional*, 2.

- Gimeno Feliú, José María. (2017). Medidas de prevención de corrupción y refuerzo de la transparencia en la contratación pública. *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica*, 7, 45-67.
- Gimeno Feliú, José María. (2017). Medidas de prevención de corrupción y refuerzo de la transparencia en relación con la financiación de partidos políticos. Dins *Libro Observatorio de los Contratos Públicos 2016* (p. 33-50). Cizur Menor: Aranzadi.
- Gimeno Feliú, José María. (2019). Corrupción y seguridad jurídica. La necesidad de un marco normativo de las decisiones públicas anclado en los principios de Integridad y de Transparencia. *Revista Internacional Transparencia e Integridad*, 9.
- González Pérez, Jesús. (2014). *Corrupción, ética y moral en las Administraciones Públicas* (2a ed.). Cizur Menor: Civitas.
- González Ríos, Isabel. (2019). La transparencia como principio vertebrador de la contratación pública: significado y problemas de articulación normativa. *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica*, 12, 6-25.
- Graffe González, Luisiana Valentina (coord.), Otero González, Pilar, i Castro Moreno, Abraham (dir.). (2016). *Prevención y tratamiento punitivo de la corrupción en la contratación pública y privada*. Madrid: Dykinson.
- Guichot, Emilio. (2019). Nuevos retos de la transparencia. *Cuadernos de Derecho Local*, 49, 12-31.
- Jiménez Franco, Emanuel. (2011). Administración pública y corrupción: iniciativas legislativas de *lege ferenda* para una nueva cultura de integridad. Dins Ángel Sánchez Blanco i Miguel Ángel Domínguez-Berrueta de Juan (coord.), *El nuevo derecho administrativo (libro homenaje al prof. Dr. Enrique Rivero Ysern)* (p. 199-225). Salamanca: Ratio Legis.
- Lapuente, Víctor. (2016). *La corrupción en España. Un paseo por el lado oscuro de la democracia y el gobierno*. Madrid: Alianza Ensayo.
- Lindstedt, Catharina, i Naurin, Daniel. (2010). Transparency is not enough: making transparency effective in reducing corruption. *International Political Science Review*, 31, 301-322.
- Lozano Cutanda, Blanca. (2007). Urbanismo y corrupción: algunas reflexiones desde el Derecho Administrativo. *Revista de Administración Pública*, 172, 339-361.
- Malaret Garcia, Elisenda. (2016). El nuevo reto de la contratación pública para afianzar la integridad y el control: reforzar el profesionalismo y la transparencia. *Revista Digital de Derecho Administrativo*, 15, 21-60.
- Malaret Garcia, Elisenda. (2017). Bon govern, transparència i rendició de comptes. Reforçant i completant la legitimitat democràtica dels poders públics. *Revista Catalana de Dret Públic*, 55, 23-47.
- Martín-Retortillo, Lorenzo. (2000). Lo público y la acción administrativa: el fantasma de la corrupción. Dins Mariano Baena del Alcázar (coord.), *Libro colectivo Don Luis Jordana de Pozas, creador de ciencia administrativa* (p. 79-92). Madrid: Universidad Complutense.
- Mattarella, Berardo Giorgio. (2013). La prevenzione della corruzione in Italia. *Giorn. Dir. Amm.*, 2.
- Medina Arnáiz, Teresa. (2016). La necesidad de reformar la legislación sobre contratación pública para luchar contra la corrupción: las obligaciones que nos llegan desde Europa. *Revista Vasca de Administración Pública*, 104-2 (número sobre la lluita contra la corrupció política), 77-113.
- Mellado Ruiz, Lorenzo. (2017). *El principio de transparencia integral en la contratación del sector público*. València: Tirant lo Blanch.

- Menéndez Rexach, Ángel (ed.). (2008). Urbanismo y corrupción. *Anuario de la Facultad de Derecho de la Universidad Autónoma de Madrid*, 12.
- Merloni, Francesco, i Vandelli, Luciano (coord.). (2010). *La corruzione amministrativa. Cause, prevenzione e rimedi*. Florència: Passigli.
- Mir Puigpelat, Oriol. (2019). *Transparencia y procedimiento administrativo. El derecho de acceso al expediente y su conexión con el derecho de acceso a la información pública*. Madrid: Civitas.
- Moreu Carbonell, Elisa. (2018). El expediente de contratación. Dins José María Gimeno Feliú (dir.), *Estudio sistemático de la Ley de Contratos del Sector Público* (p. 913-930). Cizur Menor: Aranzadi.
- Morillas Cueva, Lorenzo (dir.), i Suárez López, José María (coord.). (2013). *Urbanismo y corrupción política (una visión penal, civil y administrativa)*. Madrid: Dykinson.
- Noguera de la Muela, Belén. (2015). La transparencia en la contratación pública: entre las reglas europeas y el ordenamiento jurídico español. Dins Manuel Rebollo Puig, Eloísa Carbonell Porras i Mariano López Benítez (coord.), *Régimen jurídico básico de las Administraciones Públicas. Libro Homenaje al Profesor Luis Cosculluela* (p. 937-958). Madrid: Iustel.
- Parejo Alfonso, Luciano. (2013). Urbanismo y corrupción. Un problema no solo de legalidad. *Temas para el Debate*, 223 (número sobre la lluita contra la corrupció), 35-41.
- Pérez Conchillo, Eloísa. (2019). ¿Evolución o involución de la jurisprudencia del TEDH en materia de acceso a la información pública? *Actualidad Administrativa*, 1 (número sobre la transparència i la lluita contra la corrupció).
- Pérez Francesch, Joan Lluís. (2009). La financiación de los partidos políticos en España: consideraciones a partir de los informes del Tribunal de Cuentas y de la nueva Ley Orgánica 8/2007, de 4 de julio. *Papers: Revista de Sociología*, 92 (número sobre els partits espanyols d'àmbit no estatal en perspectiva comparada), 249-271.
- Pérez Francesch, Joan Lluís, Cocciolo, Endrius, i Eyre de Lorenzo, José Antonio. (2007). Disolución de los ayuntamientos en España y corrupción sistémica. Aproximación al “caso Marbella” y comparación con la normativa italiana en materia de disolución en supuestos de emergencia extraordinaria. *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica*, 305, 299-324.
- Piperata, Giuseppe. (2015). Contrattazione pubblica e lotta alla corruzione. Uno sguardo alle recenti riforme amministrative italiane. *Rivista di Diritto Pubblico Italiano, Comunitario e Comparato*, 16, 141-156.
- Ponce Solé, Juli. (2013). La prevención de la corrupción mediante la garantía del derecho a un buen gobierno y a una buena administración en el ámbito local (con referencias al Proyecto de Ley de transparencia, acceso a la información pública y buen gobierno). *Anuario de Gobierno Local 2012* (p. 93-114). Barcelona: Fundación Democracia y Gobierno Local.
- Prats Català, Joan. (2007). La lucha contra la corrupción como parte integrante del derecho, el deber y las políticas de buena administración. *Cuadernos de Derecho Público*, 31, 13-30.
- Razquin Lizarraga, Martín María. (2019). Acceso y confidencialidad en la contratación pública. *Actualidad Administrativa*, 1 (número sobre la transparència i la lluita contra la corrupció).
- Rose-Ackerman, Susan, i Palifka, Bonnie. (2016). *Corruption and Government* (2a ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Rothstein, Bo. (2011). Anti-corruption: the indirect “big bang” approach. *Review of International Political Economy*, 18, 228-250.
- Sarmiento Méndez, Xosé Antón. (2015). La información y transparencia en los parlamentos españoles. *Corts: Anuario de Derecho Parlamentario*, 28, 105-132.

- Sayne, Aaron, Gillies, Alexandra, i Watkins, Andrew. (2017). *Twelve red flags: corruption risks in the award of extractive sector licenses and contracts*. Nova York: Natural Resource Governance Institute.
- Serrano Martínez, José Enrique. (2013). Corrupción y contratación pública. *Temas para el Debate* (número sobre la lluita contra la corrupció), 223, 27-29.
- Teachout, Zephyr. (2009). The anticorruption principle. *Cornell Law Review*, 94, 342-413.
- Tolivar Alas, Lepoldo. (2019). Contratación pública: corrupción y transparencia en una sociedad digital. Dins Iñigo del Guayo Castiella i Almudena Fernández-Carballal (coord.), *Los desafíos del derecho público en el siglo XXI: libro conmemorativo del XXV aniversario del acceso a la Cátedra del Profesor Jaime Rodríguez-Arana Muñoz* (p. 895-914). Madrid: INAP.
- Tornos Mas, Joaquín, Arroyo Díez, Alfonso, Martínez Martínez, Mar, i López Pagán, Juana. (2012). Transparencia, rendición de cuentas y participación: una agenda común para la cohesión social y la gobernanza en América Latina. *Colección de Estudios sobre Políticas Públicas Locales y Regionales de Cohesión Social*. Barcelona: Programa URB - AL III.
- Torreta, Paola. (2012). *Verifica dei poteri e stato costituzionale : saggio sull'articolo 66 della costituzione*. Roma: Aracne.
- Trayter Jiménez, Joan Manuel. (2019). *Derecho urbanístico de Cataluña*. Barcelona: Atelier.
- Valcárcel Fernández, Patricia. (2014). Connotaciones del principio de transparencia en la contratación pública. Dins José Eugenio Soriano García i Manuel Estepa Moreno (dir.), *Por el derecho y la libertad. Libro homenaje al Profesor Juan Alfonso Santamaría Pastor* (vol. II, p. 1901-1932). Madrid: Iustel.
- Villoria Mendieta, Manuel, Gimeno Feliú, José María, i Tejedor Bielsa, Julio César (dir.). (2016). *La corrupción en España. Ámbitos, causas y remedios jurídicos*. Barcelona: Atelier.
- Villoria Mendieta, Manuel. (2019). *Combatir la corrupción*. Barcelona: Gedisa.
- Zimring, Franklin E., i Johnson, David T. (2005). On the comparative study of corruption. *British Journal of Criminology*, 45(6), 793-809.

2.3 Informes, resolucions i documents de treball de diverses institucions i entitats

2.3.1 GRECO

El GRECO o Grup d'Estats contra la Corrupció (Group of States against Corruption) es va crear l'any 1999 en el si del Consell d'Europa per tal de monitorar el compliment dels estats en relació amb els estàndards anticorrupció fixats per la mateixa organització. Actualment està format per tots els estats membres de la Unió Europea, a més del Kazakhstan i els Estats Units.

L'objectiu del GRECO és millorar la capacitat dels seus membres de lluitar contra la corrupció, controlant el compliment dels estàndards anticorrupció del Consell d'Europa, a través d'un procés dinàmic d'avaluació mútua i pressió entre les parts. Aquesta forma d'actuar ajuda a identificar deficiències en les polítiques nacionals anticorrupció i a promoure els canvis legislatius i institucionals necessaris, així com les reformes de caràcter pràctic. Addicionalment, el GRECO actua com a plataforma per compartir les millors pràctiques en la prevenció i la detecció de la corrupció.

El GRECO monitora els seus estats en una base igualitària a partir del principi d'igualtat de drets i obligacions entre els seus membres. Tots els membres participen en un sistema d'avaluació mútua. Aquesta avaluació inclou, d'una banda, un procediment d'avaluació horitzontal en el qual tots els estats són avaluats en el marc d'una "ronda d'avaluació", que finalitza amb una sèrie de recomanacions en la qual es recullen les reformes legislatives, institucionals i pràctiques que es consideren necessàries. D'altra banda, hi ha un procediment de *compliance* que està dissenyat per analitzar la mesura en què els estats han implementat les recomanacions efectuades.

El GRECO organitza el seu treball sobre la base de cicles o rondes d'avaluació en què es tracten temes específics.

A continuació trobareu els informes (tant d'avaluació com de *compliance*) que s'han dut a terme fins al moment.

Cinquena ronda d'avaluació:

GRECO. (2019). [Informe de evaluación España. Quinta ronda de evaluación. Prevención de la corrupción y promoción de la integridad en Gobiernos centrales \(altas funciones ejecutivas\) y Fuerzas y Cuerpos de Seguridad](#).

Quarta ronda d'avaluació:

GRECO.(2019). [Segundo informe intermedio de cumplimiento España. Cuarta ronda de evaluación. Prevención de la corrupción respecto de miembros de Parlamentos nacionales, jueces y fiscales](#).

GRECO. (2018). [Interim compliance report Spain. Fourth evaluation round. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors](#).

GRECO. (2018). [Group of States against Corruption \(GRECO\). Anti-corruption trends, challenges and good practices in Europe & the United States of America. 19th general activity report](#).

GRECO. (2017). [Corruption prevention. Members of Parliament, Judges and Prosecutors. Conclusions and global trends. Fourth evaluation round](#).

GRECO. (2016). [Compliance report Spain. Fourth evaluation round. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors](#).

GRECO. (2013). [Informe de evaluación España. Cuarta ronda de evaluación. Prevención de la corrupción respecto de parlamentarios, jueces y fiscales](#).

Tercera ronda d'avaluació:

GRECO. (2015). [Second Addendum to the Second Compliance Report on Spain. Third evaluation round. Incriminations. Transparency of Party Funding](#).

GRECO. (2014). [Addendum to the Second Compliance Report on Spain. Third evaluation round. Incriminations. Transparency of Party Funding](#).

GRECO. (2013). [Second Compliance Report on Spain. Third evaluation round. Incriminations. Transparency of Party Funding](#).

GRECO. (2011). [Compliance Report on Spain. Third evaluation round. Incriminations. Transparency of Party Funding](#).

GRECO. (2009). [Informe de evaluación España. Tercera ronda de evaluación. Informe de evaluación relativo a España. Tema I: Incriminación](#).

GRECO. (2009). [Informe de evaluación España. Tercera ronda de evaluación. Tema II: Transparencia en la Financiación de Partidos Políticos en España](#).

Segona ronda d'avaluació:

GRECO. (2007). [Compliance report on Spain. Second Evaluation Round](#).

GRECO. (2005). [Evaluation report on Spain. Second Evaluation Round](#).

GRECO. (2009). [*Addendum to the Compliance report on Spain. Second Evaluation Round.*](#)

Primera ronda d'avaluació:

GRECO. (2005). [*Addendum to the Compliance report on Spain. First Evaluation Round.*](#)

GRECO. (2003). [*Compliance report on Spain. First Evaluation Round.*](#)

GRECO. (2001). [*Evaluation report on Spain. First Evaluation Round.*](#)

2.3.2 Altres institucions i entitats

Comissió Europea. (3 de febrer de 2014). [*Informe de la Comissió al Consell i al Parlament Europeu: Informe sobre la lluita contra la corrupció a la UE \[COM\(2014\) 38 final\].*](#)

Comissió Europea. (30 de setembre de 2011). [*Decisió de la Comissió, de 28 de setembre de 2011, per la qual es crea el Grup d'experts en corrupció \(DOC 286\).*](#)

Comissió Europea. (6 de juny de 2011). [*Comunicació de la Comissió al Parlament Europeu, al Consell i al Comitè Econòmic i Social Europeu: Lluita contra la corrupció a la UE \[COM\(2011\) 308 final\].*](#)

Comissió Europea. (6 de juny de 2011). [*Informe de la Comissió al Consell sobre les modalitats de participació de la Unió Europea en el Grup d'Estats contra la Corrupció del Consell d'Europa \(GRECO\) \[COM\(2011\) 307 final\].*](#)

Consell de Transparència i Bon Govern. (2018). [*Informe sobre el Reglament que desplegarà la Llei 19/2013, de 9 de desembre.*](#)

Consell de Transparència i Bon Govern. (2017). [*Informe d'avaluació del compliment de la Llei de transparència al Portal de l'Administració General de l'Estat.*](#)

Consell de Transparència i Bon Govern (2017). [*Informe d'avaluació dels òrgans constitucionals i reguladors.*](#)

Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya. (2017). [*L'Avantprojecte de la Llei de territori. Document compresiu.*](#) Redacció: Josep Maria Aguirre i Font.

Federació de Municipis de Catalunya - Associació Catalana de Municipis. (2015). [*Guia per a la implantació als ajuntaments de la Llei 19/2014, de 31 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern.*](#)

Nacions Unides. (2015). [*Resolució aprovada per la Assemblea General el 25 de setembre de 2015. Transformar nuestro mundo: la Agenda 2030 para el Desarrollo Sostenible.*](#)

Nacions Unides. (2004). [*Convenció de les Nacions Unides contra la corrupció.*](#)

OCDE. (2012). [*Progress made in implementing the OECD recommendation on enhancing integrity in public procurement.*](#)

OCDE. (1997). [*Convención para combatir el cohecho de servidores públicos extranjeros en transacciones comerciales internacionales.*](#)

Oficina Antifrau de Catalunya - Associació d'Arxivers-Gestors de Documents de Catalunya. (2019). [*La destrucció de la informació pública. Una mirada multidisciplinària sobre l'eliminació ordenada de la documentació.*](#)

Oficina Antifrau de Catalunya. (2018). [*La corrupció a Catalunya: percepcions i actituds ciutadanes. Baròmetre 2018.*](#)

Oficina Antifrau de Catalunya. (2017). [*Informe de seguiment dels treballs de la Comissió d'Estudi de les Mesures de Lluita contra la Corrupció per a la Regeneració Democràtica \(CEMCORD\). Propostes i recomanacions.*](#)

Oficina Antifrau de Catalunya. (2017). [*Recomanacions als partits polítics.*](#)

Oficina Antifrau de Catalunya. (2012). [*Principis de transparència i prevenció de la corrupció per a les empreses.*](#)

Oficina Antifrau de Catalunya. (2010). [*Identificar i gestionar els riscos de corrupció: Orientacions per a directius públics.*](#)

Parlament Europeu. (2015). [*Resolución del Parlamento Europeo, de 16 de diciembre de 2015, con recomendaciones destinadas a la Comisión sobre el aumento de la transparencia, la coordinación y la convergencia en las políticas de tributación de las sociedades en la Unión \(2015/2010\(INL\)\).*](#)

Parlament Europeu. (2013). [*Resolución del Parlamento Europeo, de 23 de octubre de 2013, sobre la delincuencia organizada, la corrupción y el blanqueo de dinero: recomendaciones sobre las acciones o iniciativas que han de llevarse a cabo.*](#)

Síndic de Greuges de Catalunya. (2019). [*Informe sobre transparència, accés a la informació pública i bon govern.*](#)

Transparency International. (2020). [*Índice de percepción de la corrupción 2019.*](#)

Transparency International. (2018). [*Exporting corruption. Progress report 2018: Assessing enforcement of the OECD Anti-Bribery Convention.*](#)

Transparency International. (2018). [*Informe sobre el cumplimiento de los ODS de la ONU por parte de España: 30 recomendaciones para luchar contra la corrupción. Resumen ejecutivo.*](#)

Tribunal de Comptes Europeu (ECA). (2017). [*Fighting fraud in EU spending. Audit brief.*](#)

2.4 Jurisprudència

- Tribunal Europeu de Drets Humans (Gran Sala), [*Sentència de 27 de juny de 2017 \(assumpte Satakunnan Markkinapörss OY i Satamedia OY contra Finlàndia\)*](#). El Tribunal entén que l'existència d'un interès públic a proporcionar accés i permetre la recopilació de grans quantitats de dades fiscals no comporta necessàriament, o de manera automàtica, que hi hagi un interès públic a difondre de forma massiva aquestes dades. En aquest marc, ratifica la sentència del Tribunal Suprem finlandès, i afirma que la publicació de llistes "en cru" no contribueix a un debat d'interès públic al discurs polític.
- Tribunal Europeu de Drets Humans, [*Sentència de 8 de novembre de 2016 \(assumpte Magyar Helsinki Bizottág contra Hongria\)*](#). El Tribunal considera rellevant que la persona que busca accedir a la informació vulgui informar el públic, a mode de *watchdog*, ja sigui en qualitat de mitjans de comunicació, ONG, investigadors acadèmics o autors de qüestions d'interès públic, a la vegada que estén aquesta missió als propietaris de blogs i usuaris populars de les xarxes socials, tenint en compte el paper que juga Internet per facilitar l'accés a les notícies i la difusió de la informació.
- Tribunal Europeu de Drets Humans (Gran Sala), [*Sentència de 3 d'abril de 2012 \(assumpte Gillberg contra Suècia\)*](#). El Tribunal reitera que el dret a rebre i impartir informació forma part explícita del dret a la llibertat d'expressió en virtut de l'article 10 del Conveni Europeu de Drets Humans. Aquest dret, bàsicament, prohibeix a un govern restringir que una persona rebí informació que altres desitgen o estan disposats a compartir.
- Tribunal Constitucional, [*Sentència 104/2018, de 4 d'octubre*](#). El Tribunal admet la qüestió d'inconstitucionalitat plantejada per la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia d'Aragó respecte a l'article 31.2 de la Llei 8/2015, de 25 de març, de transparència de l'activitat pública

i participació ciutadana d'Aragó, que estableix el règim de silenci positiu per a les peticions d'accés a la documentació administrativa. El Tribunal declara la nul·litat del precepte, ja que entén que el precepte autonòmic incorre en una contradicció "efectiva i insalvable" amb la normativa estatal recollida a la Llei 19/2013, que preveu el silenci negatiu en el seu article 20.4, precepte que s'insereix en la competència exclusiva de l'estat relativa a l'establiment del procediment administratiu comú (art. 149.1.18 CE).

- Tribunal Constitucional, [Sentència 84/2015, de 30 d'abril](#). Afirmar que els principis europeus de la contractació pública i, en concret, els de llibertat d'accés a les licitacions, publicitat i transparència dels procediments, també despleguen els seus efectes en relació amb contractes no coberts.
- Tribunal Suprem (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 3a), [Sentència de 17 de gener de 2020, recurs 7487/2018, ponent: Isabel Perelló Doménech](#). El Tribunal confirma l'actuació de la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència, que va desestimar per silenci la sol·licitud formulada per Repsol per a l'expedició d'un certificat en el qual es recollissin diversos aspectes relatius a la peça de recusació i la resolució del Ple del Consell de la CNMC.
- Tribunal Suprem (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 3a), [Sentència de 16 d'octubre de 2017, recurs 75/2017, ponent: Eduardo Calvo Rojas](#). El Tribunal declara que qualsevol pronunciament sobre les causes d'inadmissió de les sol·licituds d'accés enumerades a l'article 18 de la Llei 19/2013 ha de prendre com a premissa la formulació àmplia i expansiva en la qual apareix configurat el dret d'accés a la informació a la Llei 19/2013, cosa que obliga a interpretar de forma estricta (no restrictiva) tant les limitacions a aquest dret com les causes d'inadmissió, sense que es puguin acceptar limitacions que suposin un menyscabament injustificat i desproporcionat de l'accés a la informació.
- Tribunal Suprem (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 7a), [Sentència de 15 de juny de 2015, recurs 3429/2013, ponent: Pablo Lucas Murillo de la Cueva](#). El Tribunal resol el recurs interposat per parlamentaris autonòmics valencians davant la negativa del Govern de la Generalitat a remetre'ls la documentació relacionada amb la situació financera i el tancament de Ràdio Televisió Valenciana, així com la relació de contractes eventuais de l'entitat en aquella data. La denegació es va motivar pel fet que hi havia unes actuacions penals que estaven sota secret sumarial. El Tribunal entén que el secret sumarial no justifica la negativa a facilitar dades relatives a contractes administratius prèvies al procés penal, i més quan la seva aportació als parlamentaris no interfereix la investigació sumarial. En relació amb els mateixos fets, s'han dictat també els següents pronunciaments: STS d'1 de juny de 2015, recurs 956/2014, ponent: Pablo Lucas Murillo de la Cueva, i STS de 15 de juny de 2015, recurs 2165/2014, ponent: Pablo Lucas Murillo de la Cueva.
- Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 5a), [Sentència núm. 546/2020, de 12 de febrer de 2020, Recurs: 420/2016](#). El Tribunal Superior de Justícia de Catalunya desestima íntegrament el recurs presentat contra la Resolució de la GAIP 19/2016, que estimava l'accés d'un periodista a la identitat de les persones que ocupen llocs fora de conveni de les empreses públiques de transports metropolitans de Barcelona TMB, FMB i TB, i a les retribucions d'aquests llocs de treball, des del 2007. El Tribunal descarta l'al·legació que l'accés a aquesta informació vulneri el dret a la intimitat de les persones afectades, ja que d'acord amb l'article 2 de la Llei orgànica 1/1982, de 5 de maig, de protecció civil del dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge, el dret a la intimitat queda delimitat per les lleis, en aquest cas, per la Llei de transparència, de conformitat amb la qual (art. 23) les retribucions íntegres percebudes d'un ens públic no es poden considerar una dada privada als efectes de l'article 7.4 de la Llei orgànica 1/1982, sinó una informació pública d'interès públic.
- Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 5a), [Sentència núm. 1074/2019, de 18 de desembre de 2019, recurs: 334/2016, ponent: Héctor García Morago](#). El Tribunal declara el dret d'un representant electe d'accedir a informació pública a l'empara de la legislació de transparència, així com d'impugnar les decisions que es donin en aquest àmbit davant els òrgans de garantia d'aquest dret (en aquest cas, la Comissió de Garantia del Dret d'Accés a la Informació Pública).
- Tribunal Superior de Justícia de Madrid (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 6a), [Sentència núm. 516/2019, de 22 de juliol, recurs: 63/2018, ponent: José Ramón Giménez Cabezón](#). El Tribunal

desestima el recurs contenciós administratiu interposat contra una resolució del Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació denegatòria de l'accés a les resolucions adoptades en procediments sancionadors incoats per l'Agència d'Informació i Control Alimentaris per infracció de les mesures per millorar el funcionament de la cadena alimentària, en entendre que inclou informació comercial sensible relativa a les formes de distribució i comercialització de productes alimentaris entre operadors econòmics.

- Tribunal Superior de Justícia de Castella i Lleó, Valladolid (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 1a), [Sentència núm. 718/2019, de 14 de maig, recurs 488/2018, ponent: Antonia Lallana Duplá](#). El Tribunal declara que s'ha produït una vulneració del dret fonamental del recurrent a la participació política, garantit per l'article 23 CE, en la mesura que no se li ha entregat la informació que havia sol·licitat, i que versava sobre diverses qüestions urbanístiques.
- Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 4a), [Sentència núm. 487/2019, de 5 de novembre, recurs 44/2018, ponent: María Luisa Pérez Borrat](#). El Tribunal declara la procedència de permetre l'accés al control d'horaris de la jornada laboral de dos funcionaris de l'Ajuntament durant un període de dos mesos, ja que considera que aquestes dades no afecten la seva intimitat ni la seva seguretat.

2.5 Criteris, recomanacions i resolucions dels òrgans de control en matèria de transparència i dret d'accés a la informació pública

a) Consell de Transparència i Bon Govern (CTBG)

El Consell de Transparència i Bon Govern (CTBG) és l'organisme públic creat per la Llei 19/2013, de 9 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern, que té la quàdruple funció de promoure la transparència de l'activitat pública, vetllar pel compliment de les obligacions de publicitat activa, salvaguardar l'exercici del dret d'accés a la informació pública i garantir l'observança de les disposicions de bon govern.

Tenint en compte aquestes funcions, l'article 38.1.a) de la Llei 19/2013 especifica que, per al compliment de les obligacions establertes a la Llei, el CTBG té encomanada la funció d'adoptar recomanacions per al millor compliment de les obligacions contingudes a la Llei. Per la seva banda, l'article 38.2.a) de la Llei 19/2013 atribueix a la presidència del CTBG la funció d'adoptar criteris interpretatius uniformes de les obligacions contingudes a la Llei, qüestió també prevista a l'article 8.2.b) del Decret 919/2014, de 31 d'octubre, pel qual s'aprova l'Estatut del CTBG. Finalment, l'article 24 de la Llei 19/2013 i l'article 8 del Reial decret 919/2014 estableixen que la presidència d'aquest organisme és competent per resoldre les reclamacions que, amb caràcter previ a un eventual i potestatiu recurs contenciós administratiu, es presentin en el marc d'un procediment d'accés a la informació.

[Criteri interpretatiu 1/2019](#). Estableix el criteri uniforme d'interpretació en relació amb el límit a la divulgació d'informació que pugui causar un perjudici als interessos econòmics i comercials previst a l'article 14.1.h) de la Llei 19/2013.

[Criteri interpretatiu 2/2019](#). Estableix el criteri uniforme d'interpretació en relació amb el concepte i la naturalesa de la publicitat activa.

[Criteri interpretatiu 3/2019](#). Estableix el criteri uniforme d'interpretació en relació amb l'àmbit subjectiu de la publicitat activa.

[Criteri interpretatiu 2/2016](#). Estableix el criteri uniforme d'interpretació en relació amb la informació relativa a les agendes dels responsables públics.

[Criteri interpretatiu 3/2016](#). Estableix el criteri uniforme d'interpretació en relació amb les sol·licituds d'informació repetitives o abusives.

[Criteri interpretatiu 3/2015](#). Estableix el criteri uniforme d'interpretació en relació amb les obligacions de transparència de les entitats privades.

[Criteri interpretatiu 9/2015](#). Estableix el criteri uniforme d'interpretació en relació amb l'actuació de l'òrgan o unitat quan es sol·licita informació que ja és objecte de publicitat activa.

[Recomanació 1/2017](#), sobre la publicació de les agendes dels responsables públics.

[Resolució 0035/2017](#). Estima la reclamació interposada contra la denegació de la sol·licitud d'accés a la informació a una llista de contractes modificats, obres complementàries i despeses addicionals de les obres adjudicades pel Ministeri de Foment entre l'any 2008 i el moment en què es formula la sol·licitud. El CTBG considera que no es tracta d'una reelaboració, ja que es tracta de dades que estan disponibles i que coincideixen amb les que gestiona l'òrgan de contractació.

[Resolució 0049/2017](#). Desestima la reclamació interposada contra la denegació de la sol·licitud d'accés a la informació pública dels contractes adjudicats pel Ministeri de Foment entre els anys 2000 i 2005, i especifica l'entitat adjudicadora, l'objecte del contracte, el tipus de tramitació, el pressupost base de licitació, la data d'adjudicació, el nom de l'adjudicatari o contractista i l'import de l'adjudicació. El CTBG entén que concorre la causa d'inadmissió prevista a l'article 18.1.c) de la Llei 19/2013, ja que l'accés implicaria reelaborar la informació històrica de la qual disposessin els diferents òrgans de contractació del Ministeri de Foment, ja que en la data dels contractes no existien els instruments que servien com a font de subministrament d'informació, com la Plataforma de Contractació o el sistema de compra centralitzada.

[Resolució 0102/2017](#). Estima parcialment la reclamació interposada contra la denegació de la sol·licitud d'accés a la informació pública respecte a certs contractes adjudicats pel Ministeri de Defensa. El CTBG entén que les factures o els albarans emesos per una empresa amb motiu d'un contracte no tenen la consideració de secrets comercials.

[Resolució 0039/2019](#). Estima la reclamació interposada contra la denegació de la sol·licitud d'accés a la informació pública respecte a la llista de campanyes realitzades i el pressupost executat del Ministeri de l'Interior i els seus organismes dependents durant els anys 2012, 2013, 2014 i 2015, desglossat per mitjans de comunicació en els quals es va anunciar la campanya. El CTBG entén que els imports rebuts per les agències de mitjans i els mitjans de comunicació derivats de la prestació d'un servei contractat per l'Administració pública no es poden considerar secret comercial, ja que són una dada que per imperatiu legal s'ha de fer pública, sense que es pugui apreciar cap desavantatge comercial que pugui patir l'empresa en el cas que es divulgui la informació sol·licitada. Així mateix, destaca que la informació sol·licitada afecta l'ús i el destí dels diners públics, és a dir, el control de la despesa pública, que és una de les finalitats de la Llei 19/2013, cosa que justifica la seva difusió, amb independència d'un improbable perjudici als interessos econòmics i comercials d'una determinada entitat privada, els quals tampoc han estat acreditats.

[Resolució 0196/2017](#). Desestima la reclamació interposada contra la denegació de la sol·licitud d'accés a la informació pública en relació amb l'acord comercial adoptat entre el consorci format per CAF i Alstom, d'una banda, i Renfe, de l'altra, per tal que l'última unitat d'un total de 16 trens fossin substituïts per un prototip de tren d'alta velocitat. L'objectiu era, per tant, realitzar una avaluació d'un projecte d'inversió per conèixer la seva rendibilitat econòmica i determinar el cost financer que suposava per tal d'escollir la millor alternativa en funció dels avenços tecnològics de les empreses fabricants i la previsible demanda dels viatgers per a un servei concret. Segons indica el CTBG, la divulgació d'aquesta informació podia perjudicar interessos econòmics i comercials, ja que reflecteix la forma d'execució del contracte i pot incidir en la celebració de més contractes en un futur.

[Resolució 0306/2019](#). Desestima la reclamació interposada contra la denegació de la sol·licitud d'accés a la informació pública en relació amb l'Informe de transaccions de les societats anònimes esportives, amb els seus administradors, directius i accionistes significatius, tot tenint en compte que les societats anònimes esportives estan obligades a dipositar aquest informe en el Consell Superior d'Esports. El CTBG considera que, tot i que la informació sol·licitada tindria la consideració d'informació pública d'acord amb la definició de l'article 13 de la Llei 19/2013, en haver estat obtinguda pel Consell Superior d'Esports en l'exercici de les seves funcions, aquesta informació no s'inclou en el registre públic que preveu la normativa aplicable, i que obeeix a l'interès públic que el legislador va atorgar a la informació que aquest conté. Addicionalment, el CTBG també té en compte que es tracta d'informació relativa a societats anònimes, és a dir, societats

mercantils de capital social privat, que es troba dividit en accions i integrat per les aportacions dels socis, per la qual cosa l'accés a la informació no es considera justificat en la finalitat de la Llei 19/2013, atès que no contribueix a sotmetre a l'escrutini l'acció dels responsables públics, a conèixer com es prenen les decisions públiques, a com s'administren els fons públics ni amb quins criteris actuen les institucions públiques.

[Resolució 0455/2018](#). Desestima la reclamació interposada contra la denegació de la sol·licitud d'accés a la informació pública en relació amb la totalitat dels documents referents al contracte signat el febrer de 2014 entre la Direcció General d'Armament i Material del Ministeri de Defensa i Expal per a la comercialització a l'exterior de certa munició d'artilleria, el qual implica pagaments per drets de propietat intel·lectual al Ministeri de Defensa. El CTBG exposa que la informació sol·licitada no fa referència únicament als ingressos del Ministeri pels drets derivats d'un contracte de compravenda d'armament, ni tampoc al mateix text del contracte, sinó que inclou documents que permeten al Ministeri calcular els drets esmentats, declarats expressament com a confidencials.

[Resolució 0581/2019](#). Desestima la reclamació contra la denegació de la sol·licitud d'accés a la informació pública en relació amb diversos aspectes vinculats al viatge oficial del president del Govern als Estats Units. En concret, la sol·licitud versava sobre la relació d'actes inclosos en l'agenda oficial del president en què va participar la cònjuge del president i l'import total de les despeses ocasionades per la cònjuge. Segons exposa el CTBG, són les reunions mantingudes en l'exercici del càrrec del responsable públic i, per tant, vinculades al procés de presa de decisions, les que han de ser objecte de coneixement a l'empara de la Llei 19/2013, publicitat que no arribaria, per tant, a la cònjuge que l'acompanya. En relació amb les despeses, el CTBG assenyala que no es sol·liciten les despeses totals ocasionades pel viatge del president del Govern (que tenen caràcter públic), sinó les ocasions únicament per la seva cònjuge, despeses que l'Administració diu que no es poden individualitzar, ja que formen part de la comitiva oficial i el còmput de la despesa s'imputa per la seva totalitat, criteri compartit pel CTBG.

[Resolució 0488/2018](#). S'estima parcialment la reclamació contra la denegació de la sol·licitud d'accés en relació amb la despesa desglossada d'un viatge del president del Govern i sol·licita que s'hi incorporin partides com la despesa de combustible, les dietes del president i dels seus acompanyants, personal de tripulació i seguretat, el cost per obrir l'aeroport de Castelló, etc. El CTBG exposa que les despeses de viatges dels membres del Govern constitueixen informació de caràcter econòmic i es nodreixen de partides pressupostàries establertes als pressupostos generals de l'Estat, ja que són diners públics i la seva administració i destí han de ser coneguts per la ciutadania. El CTBG destaca que només quan l'acció dels responsables polítics és sotmesa a escrutini, quan els ciutadans poden conèixer com es prenen les decisions que els afecten, com s'administren els fons públics o amb quins criteris actuen les nostres institucions públiques, es pot parlar de l'inici d'un procés en el qual els poders públics comencen a respondre a una societat que és crítica, exigent i que demanda la participació dels poders públics.

b) Comissió de Garantia del Dret d'Accés a la Informació Pública (GAIP)

L'article 39 de la Llei 19/2014, de 29 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern, preveu que les resolucions expressives o presumptes en matèria d'accés a la informació pública i, si escau, les que resolguin el recurs de reposició, poden ésser objecte de reclamació gratuïta i voluntària davant la Comissió de Garantia del Dret d'Accés a la Informació Pública, encarregada de vetllar pel compliment i les garanties del dret d'accés a la informació pública que regula aquest títol.

A l'empara d'aquest precepte, la Comissió dicta actes i acords de caràcter tecnicojurídic com els dictàmens, que resolen consultes de caràcter general, i les resolucions, en resposta a les al·legacions que se li dirigeixen.

Així mateix, recentment la Comissió ha començat a emetre dictàmens a l'empara de l'article 154.7 de la Llei 9/2017, de 8 de novembre, de contractes del sector públic, per la qual es transposen a l'ordenament jurídic espanyol les directives del Parlament Europeu i del Consell 2014/23/UE i 2014/24/UE, de 26 de febrer de 2014, que estableixen que es pot ometre la publicació de determinades dades relatives a la celebració d'un contracte quan es consideri que la seva divulgació pot causar un perjudici a determinades matèries, com els interessos comercials legítims de les empreses públiques o privades, o quan es tracti de contractes secrets, previ l'informe de l'òrgan competent en matèria de transparència i dret d'accés.

[Dictamen 1/2020, de 26 de març de 2020](#). Consulta general sobre accés als comptes de societats mercantils de capital majoritàriament privat que gestionen concessions de serveis públics i el règim jurídic que se'ls aplica.

[Dictamen 7/2019, d'11 de desembre de 2019](#). Consulta general sobre l'accés dels i de les electes locals de l'oposició als expedients del Ple i de la Junta de Govern i al registre d'entrades i sortides.

[Dictamen 6/2019, de 8 de novembre de 2019](#). Consulta general sobre l'accés dels membres del Parlament a informació d'operacions de l'Institut Català de Finances afectada pel deure de reserva imposat per la legislació bancària i altres límits a l'accés.

[Dictamen 4/2019, de 22 de març de 2019](#). Consulta general sobre la publicació de la documentació dels pressupostos municipals.

[Dictamen 2/2017, de 26 de maig de 2017](#). Consulta general sobre accés dels i de les electes locals als expedients.

[Dictamen 7/2016, de 30 de novembre de 2016](#). Consulta general sobre accés de les persones interessades a la informació continguda en un procediment administratiu en tràmit o obert.

[Dictamen 6/2016, de 26 d'octubre de 2016](#). Consulta general sobre entrada en vigor i referència temporal de les obligacions de publicitat activa i necessitat d'elaborar la informació sol·licitada.

[Informe 2/2020, de 14 de febrer](#), en relació amb l'omissió de l'anunci de formalització d'un contracte de l'Ajuntament de Lloret de Mar.

[Informe 1/2020, de 10 de gener](#), en relació amb l'omissió del preu en l'anunci de formalització d'un contracte del Consorci Sanitari de Terrassa.

[Resolució 236/2020, de 26 de març](#). La GAIP assenyala les diferències entre consultes i sol·licituds d'informació. El fet que la informació no sigui redactada (és a dir, no sigui un document) en el moment de fer la sol·licitud no justifica per si sol la inadmissibilitat de la sol·licitud, perquè no significa que la informació no existeixi, i cal tenir en compte que, a diferència del plantejament tradicional de la legislació de procediment administratiu, el dret garantit per la Llei 19/2014 no només és d'accés als documents, sinó també a la informació, que és un concepte més ampli, més aviat assimilable a "coneixement". Allò que determina que una sol·licitud d'informació pública sigui en realitat una consulta i, en conseqüència, afectada d'inadmissibilitat, no és el fet que la informació demanada requereixi la seva redacció expressa, perquè no existeix de forma documentada preexistent a la sol·licitud, sinó que materialment tingui per objecte una consulta o un informe, en comptes de mera informació.

[Resolució 224/2020, de 19 de març](#). La GAIP assenyala que el canvi de format d'accés previst per l'article 36.2.a) de la Llei 19/2014 no pot perjudicar o dificultar l'accés material a la informació. Si bé el possible motiu de canvi de format de l'article 36.2.b) LTAIPBG no està condicionat a una capacitat real de la persona sol·licitant per obtenir informació dels dispositius electrònics, si s'acredités que aquesta capacitat és inexistent o molt limitada, difícilment no podria justificar-se un canvi de format equivalent a una eventual negació del dret d'accés. En consideració a un criteri bàsic de proporcionalitat, vulneraria el dret d'accés a la informació pública l'aplicació per l'Administració d'un canvi de format respecte del sol·licitat que, sense justificar-se en més interessos públics que els menors costos econòmics o la comoditat o la fluïdesa del funcionament dels serveis públics (o evitar una càrrega excessiva de tasques d'aquests serveis), en les circumstàncies personals d'un determinat subjecte comportés, de fet, impedir o dificultar severament el seu accés a la informació sol·licitada (i, a més, formalment estimada).

[Resolució 054/2020, de 31 de gener](#). La GAIP assenyala que el dret d'accés comprèn les factures de les despeses realitzades pels grups polítics municipals, però no les dels partits polítics. Segons el que exposa, els partits polítics no són subjectes obligats per la llei en relació amb el dret d'accés a la informació pública regulat a l'article 18 de la Llei 19/2014, sinó que solament ho estan pel que fa a les obligacions de publicitat activa (art. 3.4 Llei 19/2014), de manera que ni el procediment de sol·licitud d'informació regulat a l'article

18 de la Llei 19/2014 ni el procediment de reclamació davant aquesta Comissió regulat a l'article 39 de la mateixa Llei poden tenir per objecte informació en poder dels partits polítics, que queda exclosa de l'exercici del dret d'accés tant des del punt de vista subjectiu (els partits polítics no estan obligats a aportar la informació per satisfer el dret d'accés) com objectiu (només és informació pública la informació relativa a l'activitat i l'exercici de funcions dels subjectes obligats per la Llei 19/2014).

[Resolució 042/2020, de 16 de gener](#). La GAIP confirma, com ja ha fet en altres ocasions, que la condició d'electe local de la persona reclamant no és un obstacle per a l'admissió a tràmit de les reclamacions formulades davant la GAIP.

[Resolució 778/2019, de 4 de desembre](#). La GAIP estima la reclamació formulada contra la denegació d'accés a la informació relativa a un pla especial urbanístic pendent d'aprovació. Segons indica, el secret professional imposat per la legislació d'urbanisme a les persones que intervenen en la redacció de figures d'ordenació urbanística, que es concreta en el fet que mentre durin aquestes tasques no poden intervenir en treballs d'iniciativa privada que estiguin relacionats amb el sector afectat pel pla, té per finalitat evitar el tràfic d'influències, l'especulació urbanística o l'obtenció de beneficis il·legítims per part de particulars a partir del coneixement privilegiat que té tant el personal públic com el contractat per l'Administració de les previsions que es contenen en un instrument de planificació urbanística que es vol impulsar i que, conegut abans de ser sotmès a informació pública, els proporcionaria una posició d'avantatge indubtable i injustificable en relació amb els altres propietaris o competidors en el negoci immobiliari (per exemple, tramitar llicències abans de la suspensió prevista per la llei o especular amb la compra de terrenys rústics que es projectés requalificar com a urbanitzables, etc.). No obstant això, segons assenyala la GAIP aquestes circumstàncies no concorren en el cas de la reclamació, en què el sol·licitant és una associació forestal (una entitat sense finalitat de lucre constituïda per propietaris forestals amb la finalitat de promoure accions de conservació dels boscos i de la natura), i el pla especial no té per finalitat la urbanització d'un sector, sinó la protecció d'un espai natural ("recuperació ecològica i paisatgística de l'espai fluvial dels Torrents de Valls") i la delimitació i ordenació dels usos que s'hi permetran (per exemple, els relacionats amb l'activitat de càmping i amb l'aparcament de caravanes, autocaravanes i remolcs tenda previstos en el pla d'ordenació urbanística municipal).

[Resolució 342/2019, de 14 de juny](#). La GAIP afirma que el límit a l'accés a informació relativa a la investigació o sancions d'infraccions administratives no opera un cop resolt l'expedient, i només té sentit que sigui aplicat mentre els procediments d'investigació o sanció estan oberts, ja que la difusió de la informació que els integra podria influir en la seva resolució i fins i tot facilitar que els investigats o els presumptes infractors poguessin defugir les seves responsabilitats, però un cop finalitzats aquests procediments no tindria raó de ser l'aplicació del límit, que protegeix, precisament, la seva tramitació.

3 Grups d'interès

3.1 Normativa

a) Normativa europea

[Acord entre el Parlament Europeu i la Comissió Europea, de 19 de setembre de 2014](#), relatiu al Registre de transparència sobre organitzacions i persones que treballen per compte propi que participen en l'elaboració i aplicació de les polítiques de la Unió Europea.

[Decisió de la Comissió, de 25 de novembre de 2014](#), relativa a la publicació d'informació sobre les reunions celebrades entre directors generals de la Comissió i organitzacions o persones que treballen per compte propi.

[Decisió de la Comissió, de 25 de novembre de 2014](#), relativa a la publicació d'informació sobre les reunions celebrades entre membres de la Comissió i organitzacions o persones que treballen per compte propi.

b) Normativa estatal

[Resolució del president de la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència, de 26 de febrer de 2016](#), sobre la bona praxi en les relacions de la CNMC amb agents externs. Creació d'un registre de grups d'interès.

[Acord de la Mesa del Congrés dels Diputats, de 28 de febrer de 2019](#), pel qual s'aprova el Codi de conducta dels senyors diputats.

c) Normativa autonòmica

Catalunya va ser pionera en la regulació dels grups d'interès i va dedicar a aquesta qüestió el títol VI (art. 45 a 53) de la [Llei 19/2014, de 29 de desembre](#), de transparència, accés a la informació pública i bon govern. Aquestes previsions han estat desenvolupades per la normativa següent:

[Decret 171/2015, de 28 de juliol](#), sobre el Registre de grups d'interès de l'Administració de la Generalitat i del seu sector públic.

[Resolució JUS/2104/2105, de 21 de setembre](#), per la qual s'aproven els models de formularis electrònics de sol·licituds d'inscripció/esmenes de la inscripció de grups d'interès davant el Registre de grups d'interès de l'Administració de la Generalitat i del seu sector públic.

[Acord GOV/82/2016, de 21 de juny](#), pel qual s'aprova el Codi de conducta dels alts càrrecs i personal directiu de l'Administració de la Generalitat i de les entitats del seu sector públic, i altres mesures en matèria de transparència, grups d'interès i ètica pública. http://www.gencat.cat/eapc/revistes/RCDP/dossier/RCDP_60/Normativa/Decret%2011ei%201.2017%20RGI.pdf

[Decret llei 1/2017, de 14 de febrer](#), pel qual es crea i regula el Registre de grups d'interès de Catalunya.

[Acord de la Mesa del Parlament de Catalunya, de 28 de juliol de 2015](#), pel qual s'aproven les normes d'organització del Registre de grups d'interès.

Amb posterioritat a l'aprovació de la Llei 19/2014, hi ha hagut nombroses comunitats autònomes que han adoptat normes reguladores de l'activitat de *lobbying*.

És el cas de la [Llei 25/2018, de 10 de desembre](#), reguladora dels grups d'interès a la Comunitat Valenciana, dedicada completament a aquesta qüestió.

Així mateix, ja hem assenyalat que moltes normes autonòmiques en matèria de transparència i bon govern i de prevenció de la corrupció, a les quals ja hem fet referència, també regulen aquest fenomen.

En aquest sentit, la [Llei 4/2016, de 15 de desembre](#), de transparència i bon govern de Castella-la Manxa, dedica als grups d'interès el capítol IV del títol III; la [Llei 5/2017, d'1 de juny](#), d'integritat i ètica pública d'Aragó, conté en el seu capítol VI el règim dels lobbys; la [Llei foral 5/2018, de 17 de maig](#), de transparència, accés a la informació pública i bon govern, aborda la regulació dels grups d'interès en el títol IV; la [Llei 8/2018, de 14 de setembre](#), de transparència, bon govern i grups d'interès d'Astúries, regula aquesta matèria en el títol III, i la [Llei 10/2019, de 10 d'abril](#), de transparència i de participació de la Comunitat de Madrid, en el capítol II del títol IV preveu la creació d'un registre de transparència.

3.2 Referències bibliogràfiques

Álvarez Vélez, María Isabel, i De Montalvo Jääskeläinen, Federico. (2014). Los *lobbys* en el marco de la Unión Europea: una reflexión a propósito de su regulación en España. *Teoría y Realidad Constitucional*, 33, 353-375.

Araguàs Galcerà, Irene. (2016). La regulación de los lobbies: hacia la consecución de la transparencia y el control de las actividades desarrolladas por grupos de interés. *Revista Vasca de Administración Pública*, 106, 249-293.

Araguàs Galcerà, Irene. (2019). La intervención de los grupos de interés en la elaboración de disposiciones generales. *Revista Española de Derecho Administrativo*, 202, 197-236.

Barlett Castellà, Enric R., i Vèrnia Trillo, Sílvia. (2015). La regulació del Registre de grups d'interès a la Llei 19/2014, de 29 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern. *Revista Catalana de Dret Públic*, 51, 191-208.

- Bermúdez Sánchez, Javier. (2019). Presupuestos jurídicos para una legislación sobre grupos de influencia (*lobbies*) en España. *Actualidad Administrativa*, 1 (número sobre la transparència i la lluita contra la corrupció).
- Bernadí Gil, Xavier, i Cerrillo Martínez, Agustí. (2017). Transparència, integritat i grups d'interès. Deu lliçons apreses de l'aplicació de la Llei 19/2014, del 29 de desembre. *Revista Catalana de Dret Públic*, 55, 1-22.
- Betancor, Andrés. (2016). Puertas giratorias: regulación y control. Dins Manuel Villoria Mendieta, José María Gimeno Feliú i Julio César Tejedor Bielsa (dir.), *La corrupción en España. Ámbitos, causas y remedios jurídicos* (p. 157-184). Barcelona: Atelier.
- Castellani, Ana. (2018). Lobbies y puertas giratorias: los riesgos de la captura de la decisión pública. *Nueva Sociedad*, 276, 48-61.
- Fernández González, José Luis. (2012). *La influencia de los grupos de interés en el proceso legislativo socioeconómico*. Barcelona: PPU, Promociones y Publicaciones Universitarias, SA.
- Lunenburg, William V., i Susman, Thomas M. (2005). *The Lobbying Manual. A complete guide to Federal Law governing lawyers and lobbyists* (3a ed.). Chicago: American Bar Association.
- Naurin, Daniel. (2007). Backstage behaviour? Lobbyists in public and private settings in Sweden and the European Union. *Comparative Politics*, 3(2), 209-228.
- Ponce Solé, Juli. (2015). *Negociación de normas y lobbies. Por una mejor regulación que favorezca la transparencia, evite la corrupción y reduzca la litigiosidad*. Cizur Menor: Aranzadi.
- Ponce Solé, Juli. (2019). *Mejora de la calidad de la regulación, lobbies y huella normativa. Un análisis empírico*. València: Tirant lo Blanch.
- Revuelta Iglesias, Ana. (2016). La regulación de los grupos de interés como instrumento de prevención de la corrupción. Dins Manuel Villoria Mendieta, José María Gimeno Feliú i Julio César Tejedor Bielsa (dir.), *La corrupción en España. Ámbitos, causas y remedios jurídicos* (p. 409-434). Barcelona: Atelier.
- Ridao, Joan. (2017). *Los grupos de presión. Análisis de la regulación del lobby en la UE y España*. València: Tirant lo Blanch.
- Rubio Núñez, Rafael. (2003). *Los grupos de presión*. Madrid: CEPC.

3.3 Informes, resolucions i documents de treball de diverses institucions

- Consell d'Europa. (2013). [Informe sobre el paper dels agents extrainstitucionals \(grups d'interès\) en el sistema democràtic](#).
- Generalitat de Catalunya. (2019). [Lobbys: el marc regulador dels grups d'interès](#).
- OCDE. (2013). [Transparency and integrity in lobbying](#).
- Oficina Antifrau de Catalunya. Agustí Cerrillo Martínez. (2018). [El registre d'interessos de Catalunya. Mesures per a l'optimització dels registres d'activitats i els registres de béns patrimonials](#).
- Transparency International (2015). [El lobby en Europa. Influencia encubierta, acceso privilegiado](#).
- Transparency International. (2014). [Una evaluación del lobby en España. Análisis y propuestas](#).

3.4 Jurisprudència

- Tribunal General de la Unió Europea, [Sala Cinquena, Sentència de 12 de maig de 2010 \(cas EMC Development AB contra Comissió Europea\)](#). El Tribunal valida la creació d'un comitè tècnic en el qual es van incorporar fabricants de formigó per elaborar la Directiva 89/2016/CEE del Consell, de 21 de

desembre de 1988, relativa a l'aproximació de les disposicions legals, reglamentàries i administratives dels estats membres sobre productes de construcció, en la versió atorgada per la Directiva 93/68/CEE del Consell, de 22 de juliol de 1993. Segons indica la Sentència, el Tribunal no proscriu els lobbys, però reconeix el caràcter reprobable de la seva actuació quan no només influeixen, sinó que controlen i vicien el procés de decisió.

- Tribunal Suprem (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 1a), [interlocutòria de 2 de juliol de 2018, recurs 832/2018, ponent: José María del Riego Valledor](#). El Tribunal admet a tràmit el recurs de cassació preparat contra la Sentència dictada per la Secció Sisena de la Sala Contenciosa Administrativa de l'Audiència Nacional, de 30 d'octubre de 2017. Amb motiu d'un plet vinculat al tancament del mercat i el boicot a una empresa cotonera, es planteja que les reunions entre l'Administració i diferents empreses del sector que han actuat com a lobby per definir el Programa nacional de reestructuració del sector cotoner han estat contràries a la competència. L'Audiència Nacional no es pronuncia sobre la qüestió, i per aquest motiu el Tribunal Suprem admet a tràmit el recurs de cassació.
- Tribunal Suprem (Sala Penal, Secció 1a), [Sentència núm. 476/2016, de 2 de juny, recurs 1288/2015, ponent: Alberto Jorge Barreiro](#). En el marc d'un procediment en el qual dos exalcaldes de Ciempozuelos (Madrid) i diversos constructors estaven acusats de nombrosos delictes relacionats amb l'exercici de la funció pública, el Tribunal s'havia de pronunciar respecte a la falsedat, o no, d'un contracte que havia desenvolupar una empresa consultora l'objecte del qual era "una gestión encauzada a conseguir mediante la redacción de documentos una transformación de suelo rústico en urbano con ocasión de la elaboración del plan de urbanismo de Ciempozuelos". Segons indica el Tribunal, l'activitat objecte del contracte pot ser la pròpia de lobby, que no ha d'arribar necessàriament a tenir la condició de delictiva o bé desembocar en una sèrie de sobrepreus i comissions il·legals que obren les portes al sistema penal, però que, en el cas analitzat per la Sentència, no es troba recollit en el contracte.
- Tribunal Suprem (Sala Civil, Secció 1a), [Sentència d'11 de juny de 2012, recurs 2101/2009, ponent: Francisco Javier Arroyo Fiestas](#). El Tribunal afirma que l'absència d'una normativa concreta en el nostre ordenament jurídic sobre el lobby no impedeix que s'utilitzin categories contractuals similars a l'analitzada en el supòsit de fet, sense que es pugui declarar, per aquest motiu, que l'activitat de *lobbying* sigui *per se* il·lícita, havent de valorar en cada cas la conducta projectada contractualment i l'exercici concret de les obligacions pactades, les quals tenen un límit clar, en el dret penal, en el delictes de tràfic d'influències.
- Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 3a), [Sentència núm. 629/2018, de 3 juliol, recurs 135/2015, ponent: Manuel Táboas Bentanachs](#). El Tribunal desestima el recurs contenciós administratiu presentat per l'entitat Equip Arete, SL, contra l'acord del conseller de Territori i Sostenibilitat, de 23 de març de 2015, pel qual s'aprova definitivament la modificació del Pla general metropolità en relació amb la regulació dels habitatges d'ús turístic al municipi de Badalona. En concret, resulta d'interès el vot particular formulat pel magistrat Helmuth Moya Meyer, que es refereix al paper del "lobby hotelier" en l'elaboració i l'aprovació de l'instrument de planejament impugnat, el qual persegueix restringir l'activitat d'allotjament en habitatges turístics com a incentiu perquè a la ciutat s'estableixin empreses hoteleres de categoria i eliminar l'oferta de serveis d'allotjament turístic que competeixen amb aquestes empreses.
- Tribunal Superior de Justícia de Madrid (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 2a), [Sentència núm. 453/2017, de 14 juny, recurs 240/2017, ponent: José Ramon Chulvi Montaner](#). El Tribunal reconeix la legitimació activa de l'associació ACOM (Acción y Comunicación sobre el Oriente Medio) per a la impugnació d'un acord de l'Ajuntament de Rivas Vaciamadrid en virtut del qual s'adheria a una campanya contra l'apartheid israelià. El Tribunal declara que, tenint en compte que els demandants són "un grupo de presión, o como se conoce en el mundo anglosajón, un lobby, que representa los intereses del Estado de Israel", és clar que l'associació es pot veure afectada de ple per les restriccions de l'acord plenari en entrar dins l'àmbit subjectiu previst en el referit acord.

4 Incompatibilitats i conflictes d'interès

4.1 Normativa

a) Normativa europea

[Decisió de la Comissió, de 31 de gener de 2018](#), relativa a un codi de conducta dels membres de la Comissió Europea.

[Decisió del Parlament Europeu, de 28 de setembre de 2005](#), sobre l'adopció de l'Estatut dels diputats del Parlament Europeu.

[Codi de Conducta del Parlament Europeu \(2017\)](#).

b) Normativa estatal

[Llei orgànica 5/1985](#), de 19 de juliol, del règim electoral general (art. 155 a 160).

[Llei 3/2015, de 30 de març](#), reguladora de l'exercici de l'alt càrrec de l'Administració general de l'Estat.

[Reial decret legislatiu 5/2015, de 30 d'octubre](#), pel qual s'aprova el text refós de la Llei de l'Estatut bàsic de l'empleat públic.

[Llei 53/1984, de 26 de desembre](#), d'incompatibilitats del personal al servei de les administracions públiques.

[Llei 20/1982, de 9 de juny](#), d'incompatibilitats en el sector públic.

[Reial decret 33/1986, de 10 de gener](#), pel qual s'aprova el Reglament de règim disciplinari dels funcionaris de l'Administració de l'Estat.

[Text refós del Reglament del Senat](#), aprovat per la Mesa del Senat el dia 3 de maig de 1994.

[Text refós del Reglament del Congrés dels Diputats](#), aprovat el 10 de febrer de 1982.

[Acord de la Mesa del Congrés dels Diputats, de 28 de febrer de 2019](#), pel qual s'aprova el Codi de conducta dels senyors diputats.

[Acord de 18 de març de 2015, del Ple del Consell de la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència](#), pel qual s'aprova el Codi de conducta del personal de la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència.

[Acord de les meses del Congrés dels Diputats i del Senat, de 19 de juliol de 2011](#), pel qual es modifica l'Acord de 21 de desembre de 2009, per donar compliment a les previsions de l'article 160.2 de la Llei orgànica del règim electoral general.

[Acords de les meses del Congrés dels i del Senat, de 21 de desembre de 2009](#), pel qual s'aproven normes en matèria de registre d'interessos.

[Criteris d'aplicació de la normativa sobre incompatibilitats dels senadors](#), de 29 de setembre de 2016.

c) Normativa autonòmica

[Llei 13/2005, de 27 de desembre](#), del règim d'incompatibilitats d'alts càrrecs al servei de la Generalitat.

[Decret legislatiu 1/1997, de 31 d'octubre](#), pel qual s'aprova la refosa en un Text únic dels preceptes de determinats textos legals vigents a Catalunya en matèria de funció pública.

[Decret 243/1995](#), de 27 de juny, pel qual s'aprova el Reglament de règim disciplinari de la funció pública de la Generalitat de Catalunya.

4.2 Referències bibliogràfiques

- Arribas Reyes, Esteban. (2016). Pactos de integridad: tres décadas de experiencias en Europa como ejemplo para su implementación en España. *Revista Internacional Transparencia e Integridad*, 1.
- Bassols Coma, Martín. (2015). Buen gobierno, ética pública y altos cargos. *Revista Española de Derecho Administrativo*, 172, 27-60.
- Carro Fernández-Valmayor, José Luis. (2010). Ética pública y normativa administrativa. *Revista de Administración Pública*, 181, 9-37.
- Campos Acuña, María Concepción. (2015). Códigos éticos y buen gobierno local en la Ley de Transparencia. *Revista Vasca de Gestión de Personas y Organizaciones Públicas*, 9, 72-87.
- Cerrillo Martínez, Agustí. (2017). La oportunidad perdida en la prevención de los conflictos de intereses en la Administración General del Estado. Un breve análisis de la Ley 3/2015, de 30 de marzo. *Eunomía. Revista en Cultura de la Legalidad*, 12, 77-91.
- Cocciolo, Endrius. (2011). El règim jurídic administratiu dels conflictes i registre d'interessos dels membres i directius de les corporacions locals. Dins Ramon Jordi Moles Plaza (dir.), *Anàlisi dels elements del bon govern local*. Barcelona: Associació Catalana de Municipis i Comarques.
- Delgado-Iribarren García-Campero, Manuel. (2018). Artículo 70. Dins Luis María Cazorla Prieto (dir.) i Alberto Palomar Olmeda (coord.), *Comentarios a la Constitución española de 1978*. Cizur Menor: Aranzadi.
- Fernández Ramos, Severiano, i Pérez Monguió, José María. (2012). *La imparcialidad en el procedimiento administrativo: abstención y recusación*. Cizur Menor: Aranzadi.
- Fuertes López, Mercedes. (2014). La necesidad de un procedimiento para combatir el fraude (A propósito de la Oficina Europea de Lucha contra el fraude, OLAF). *Revista de Administración Pública*, 195, 269-301.
- Gallardo Castillo, María Jesús. (2015). *Régimen disciplinario de los funcionarios públicos*. Cizur Menor: Aranzadi.
- Herrero Prieto, Alejandro. (2014). Las infracciones en materia de gestión económico-presupuestaria de la Ley 19/2013, de 9 de diciembre, de transparencia, acceso a la información pública y buen gobierno. Aproximación al ordenamiento jurídico autonómico. *Revista Jurídica de Castilla y León*, 33.
- Marina Jalvo, Belén. (2015). *El régimen disciplinario de los empleados públicos*. Cizur Menor: Aranzadi.
- Jiménez Asensio, Rafael. (2017). Códigos de conducta en las Administraciones Públicas: algunas experiencias. *Cuadernos de Derecho Local*, 43, 160-199.
- López Laguna, Flor María. (2017). La prevención de los conflictos de intereses y su tratamiento en la Ley 3/2015. *Revista Internacional Transparencia e Integridad*, 3.
- Martínez Vázquez, Francisco. (2009). El control parlamentario de los conflictos de intereses. *Asamblea: Revista Parlamentaria de la Asamblea de Madrid*, 20, 85-118.
- Oscá Fuertes, Bernardo. (2014). Aproximación al régimen disciplinario aplicable a alcaldes y concejales regulado en la Ley 19/2013, de 9 de diciembre, de transparencia, acceso a la información pública y buen gobierno. *Consultor de los Ayuntamientos y de los Juzgados. Revista Técnica Especializada en Administración Local y Justicia Municipal*, 3, 291-301.
- Pérez Monguió, José María. (2020). Conflicto de interés en el Estatuto de los Altos Cargos de la Administración General del Estado. *Revista General de Derecho Administrativo*, 53.

- Pérez Monguió, José María. (2017). Actividades compatibles de los altos cargos en la Administración general del Estado. *Revista Vasca de Administración Pública*, 109, 189-223.
- Prieto Romero, Cayetano. (2011). Medidas de transparencia y ética pública: los códigos éticos de conducta o de buen gobierno. *Anuario del Gobierno Local 2011*, 315-347.
- Ripollés Serrano, María Rosa. (2019). El régimen de incompatibilidades de los parlamentarios. Dins *Una vida dedicada al Parlamento: estudios en homenaje a Lluís Aguiló i Lúcia* (p. 743-490). València: Corts Valencianes.
- Rodríguez Duque, Fernando. (2018). Las incompatibilidades de los concejales en régimen de dedicación exclusiva. *Consultor de los Ayuntamientos y de los Juzgados. Revista Técnica Especializada en Administración Local y Justicia Municipal*, 10, 48-57.
- Ruiz-Rico Ruiz, Catalina. (2018). El conflicto de intereses en el parlamento. *Revista Catalana de Dret Públic*, 56, 178-197.
- Santolaya Machetti, Pablo. (2008). Artículo 70.1: La inegibilidad e incompatibilidad electoral. Dins Miguel Rodríguez Piñero y Bravo Ferrer i María Emilia Casas Baamonde (dir.), *Comentarios a la Constitución Española: XXX Aniversario* (p. 72-80). Madrid: Fundación Wolters Kluwer.
- Trayter Jiménez, Joan Manuel. (1992). *Manual de derecho disciplinario de los funcionarios públicos*. Barcelona: EAPC - Marcial Pons.
- Teijero Lillo, María Eugenia. (2019). El régimen sancionador: una deficiencia pendiente en la Ley de Transparencia estatal. *Actualidad Administrativa*, 1 (número sobre la transparència i la lluita contra la corrupció).
- Villoria Mendieta, Manuel. (2014). Transparencia e integridad en los servicios públicos. *Temas para el Debate*, 241 (número sobre l'aposta per allò públic), 38-40.

4.3 Informes, resolucions i documents de treball de diverses institucions

- Consell d'Estat. (2014). [Dictamen 1435/2013, del Consell d'Estat, relatiu a l'Avantprojecte de llei reguladora de l'exercici de l'alt càrrec de l'Administració general de l'Estat](#).
- GRECO. (2019). [Codes of conduct for public officials. GRECO findings & recommendations](#).
- Oficina Antifrau de Catalunya - Parlament de Catalunya. (2016). [La gestió dels conflictes d'interès en el sector públic de Catalunya](#).
- Oficina Antifrau de Catalunya. (2016). [Elaborar un codi de conducta. Orientacions per a institucions públiques](#).
- Oficina Antifrau de Catalunya. (2017). [El registre d'interessos a Catalunya. Mesures per a l'optimització dels registres d'activitats i els registres de béns patrimonials](#).
- Parlament Europeu. (2017). [Codes of Conduct and Conflicts of Interest at any governance level of the management of EU Funds](#).

4.4 Jurisprudència

- Tribunal General de la Unió Europea (Sala Primera). [Sentència de 28 de febrer de 2018 \(cas Vakakis kai Synergates - Symvouloi gia Agrotiki Anaptixi AE Meleton contra Comissió Europea\)](#). La Sentència examina el conflicte d'interessos amb ocasió d'una demanda fonamentada en la insuficiència de supervisió en un procediment de licitació per part del poder adjudicador i en el qual la demandant ja havia denunciat l'existència de conflicte d'interessos, en la mesura que l'expert d'una de les societats licitadores apareixia com a autor del document que contenia els termes de referència del procediment de licitació.

- Tribunal Superior de Justícia de la Unió Europea (Sala Cinquena), [Sentència de 12 de març de 2015 \(assumpte C-583/13\)](#). El Tribunal assenyala que, en matèria de contractació, el conflicte d'interessos implica el risc que el poder adjudicador es deixi guiar per consideracions alienes al contracte en qüestió i que es doni preferència a un licitador per aquest fet, i destaca l'obligació del poder adjudicador de comprovar l'existència de conflictes d'interessos i adoptar les mesures adequades per prevenir-los, detectar-los i posar-hi remei.
- Tribunal Suprem (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 3a), [Sentència núm. 1467/2017, de 28 de setembre de 2017, recurs 4861/2016, ponent: José Manuel Bandrés Sánchez-Cruzat](#). El Tribunal desestima el recurs interposat contra l'Acord del Consell de Ministres que imposava una sanció de declaració d'incompliment de la Llei 5/2006, de 10 d'abril, de regulació dels conflictes d'interessos dels membres del Govern i els alts càrrecs de l'Administració general de l'Estat, la seva publicació en el *Butlletí Oficial de l'Estat*, així com la prohibició de ser nomenada per ocupar un càrrec durant un període de cinc anys. La sancionada havia desenvolupat el càrrec de consellera a la Comissió del Mercat de les Telecomunicacions i, des que va cessar, percebia la compensació econòmica mensual que li corresponia d'acord amb el Reglament de la referida Comissió, durant un període de dos anys. No obstant això, en aquest període es duia a terme una activitat incompatible amb la compensació esmentada, ja que es prestaven serveis professionals, de forma remunerada, a una empresa de tecnologia de la qual era cofundadora.
- Tribunal Suprem, (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 3a), [Sentència de 21 d'octubre de 2014, recurs 336/2013, ponent: Pedro José Yagüe Gil](#). El Tribunal coneix de la impugnació de l'Acord del Consell de Ministres que va imposar a la persona que ocupava el càrrec de directora general de Planificació i Relacions Externes de l'Institut de Crèdit Oficial una sanció per haver incomplert la normativa d'incompatibilitats. Tal com consta a la Sentència, la sancionada no es va abstenir en les sessions de la Comissió de Contractació en relació amb diversos assumptes en què estava interessada l'empresa Pricewaterhouse Coopers, Asesores de Negocio, S.L., malgrat que amb anterioritat s'havien prestat serveis professionals en aquesta societat mercantil. El Tribunal confirma que s'ha produït la infracció prevista a la normativa d'incompatibilitats, si bé rebaixa la sanció tenint en compte que la resolució va augmentar la sanció recollida a la proposta de resolució sense donar audiència a la interessada.
- Tribunal Superior de Justícia d'Astúries (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 1a). [Sentència núm. 965/2019, de 27 de desembre, recurs 717/2018, ponent: Pilar Martínez Ceyanes](#). El Tribunal confirma la resolució que exclou un dels licitadors del contracte del servei de creativitat i pla de mitjans per a la realització del Dia d'Astúries i l'acte d'entrega de medalles d'Astúries 2018 pel fet que concorre una situació de conflicte d'interessos, de conformitat amb l'article 64 LCSP i l'article 24 de la Directiva 2014/24/UE. El Tribunal conclou que l'Administració va apreciar correctament el conflicte d'interès i que la mesura d'exclusió era l'única factible, ja que l'objecte del contracte és substancialment idèntic a contractes realitzats els anys precedents (2013 a 2015), en l'elaboració i l'adjudicació dels quals havia tingut una intervenció directa un dels dos únics socis de l'empresa com a responsable de l'àrea de Comunicació i Coordinació de la Presidència del Municipi d'Astúries. Aquesta circumstància, tal com exposa el Tribunal, comporta que l'empresa parteixi d'una situació d'avantatge respecte a altres competidors, en la mesura que, havent intervingut directament en els termes de les contractacions precedents, era perfectament coneixedor de les necessitats i les exigències administratives que s'havien de satisfer.
- Tribunal Superior de Justícia de Madrid (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 3a). [Sentència d'11 d'octubre de 2017, recurs 198/2017, ponent: Gustavo Lescure Ceñal](#). Admet la legitimació d'una societat mercantil que, juntament amb l'Ajuntament de Madrid, integra una empresa mixta de serveis funeraris per impugnar de manera autònoma una decisió de l'Ajuntament que perjudica els seus interessos, atenent a la situació de conflicte d'interessos entre l'Ajuntament i la societat mercantil.

5 Control institucional i ciutadà

5.1 Normativa

5.1.1 Control institucional

a) Normativa estatal

[Llei orgànica 2/1982, de 12 de maig](#), del Tribunal de Comptes.

[Llei orgànica 3/1981, de 6 d'abril](#), del Defensor del Poble.

[Llei 3/2013, de 4 de juny](#), de creació de la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència.

[Reial decret 873/2014, de 10 d'octubre](#), pel qual es modifica el Reial decret 400/2012, de 17 de febrer, pel qual es desplega l'estructura orgànica bàsica del Ministeri de l'Interior, en virtut del qual es crea el Centre d'Intel·ligència per a la Lluita contra el Terrorisme i la Delinqüència Organitzada (CITCO).

b) Normativa autonòmica

[Llei 14/2008, de 5 de novembre](#), de l'Oficina Antifrau de Catalunya.

[Llei 18/2010, de 7 de juny](#), de la Sindicatura de Comptes.

[Llei 16/1984, de 20 de març](#), de l'estatut de la funció interventora.

[Llei 24/2009, de 23 de desembre](#), del Síndic de Greuges.

En diverses comunitats autònomes s'han aprovat normes que creen òrgans específics per a la prevenció de la corrupció. Es poden citar les següents:

[Llei 11/2016, de 28 de novembre](#), de l'Agència de Prevenció i Lluita contra el Fraud i la Corrupció de la Comunitat Valenciana.

[Llei 16/2016, de 9 de desembre](#), de creació de l'Oficina de Prevenció i Lluita contra la Corrupció a les Illes Balears.

[Llei foral 7/2018, de 17 de maig](#), de creació de l'Oficina de Bones Pràctiques i Anticorrupció de la Comunitat Foral de Navarra.

5.1.2 Control ciutadà i protecció del denunciador

La regulació del control ciutadà i la protecció del denunciador (*whistleblowing*) és un fenomen relativament recent i en el qual, a dia d'avui, hi ha diverses iniciatives en curs. Tenint en compte aquestes circumstàncies, en aquest apartat hem optat per fer referència tant a la normativa vigent com a la normativa en tràmit.

a) Normativa vigent

Normativa europea:

[Directiva \(UE\) 2019/1937, del Parlament Europeu i del Consell, de 23 d'octubre de 2019](#), relativa a la protecció de les persones que informen sobre infraccions del dret de la Unió.

[Reglament \(UE\) 2016/679, del Parlament Europeu i del Consell, de 27 d'abril de 2016](#), relatiu a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de dades personals i a la lliure circulació d'aquestes dades i pel qual es deroga la Directiva 95/46/CE.

Normativa estatal:

[Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre](#), de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals.

[Reial decret 1720/2007, de 21 de desembre](#), pel qual s'aprova el Reglament de desplegament de la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal.

[Reial decret 428/1993, de 26 de març](#), pel qual s'aprova l'Estatut de l'Agència de Protecció de Dades.

Normativa autonòmica:

[Llei 32/2010, d'1 d'octubre](#), de l'Autoritat Catalana de Protecció de Dades.

[Normes d'actuació i de règim interior de l'Oficina Antifrau de Catalunya](#), publicades al DOGC 5522, de 9 de desembre de 2009.

Fora de Catalunya, s'han aprovat diverses normes en l'àmbit autonòmic que es refereixen a la protecció dels denunciants. Són vigents les normes següents:

[Llei 2/2016, d'11 de novembre, de la Comunitat de Castella i Lleó](#), per la qual es regulen les activitats per donar curs a les informacions que rebí l'Administració autonòmica sobre fets relacionats amb delictes contra l'Administració pública i es restableixen les garanties dels informants.

[Llei foral 7/2018, de 17 de maig](#), de creació de l'Oficina de Bones Pràctiques i Anticorrupció de la Comunitat Foral de Navarra, que dedica a la protecció de la persona denunciant el capítol III del títol II.

[Llei 11/2016, de 28 de novembre](#), de l'Agència de Prevenció i Lluita contra el Fraud i la Corrupció de la Comunitat Valenciana, que preveu l'Estatut de la persona denunciant a l'article 14.

[Llei 16/2016, de 9 de desembre](#), de creació de l'Oficina de Prevenció i Lluita contra la Corrupció a les Illes Balears. Aquesta norma recull el protocol d'actuació per garantir la protecció dels denunciants a l'article 14.

Així mateix, cal assenyalar que la [Llei 5/2017, d'1 de juny](#), d'integritat i ètica públiques d'Aragó, dedica la secció 3 del capítol V a l'Estatut del denunciant, mentre que la [Llei 8/2018, de 14 de setembre](#), de transparència, bon govern i grups d'interès d'Astúries, es refereix a les denúncies en el títol IV.

b) Normativa en tràmit

Parlament de Catalunya. [Proposició de llei de protecció integral dels alertadors en l'àmbit competencial de la Generalitat](#).

Parlament de Catalunya. [Proposició de llei de lluita contra la corrupció i de protecció dels denunciants](#).

Parlament de Cantàbria. [Proposició de llei de protecció integral dels denunciants de corrupció](#).

Parlament del País Basc. [Proposició de llei relativa a la protecció a les persones que alertin d'infraccions legals, abusos de dret i males pràctiques contra el bé comú a Euskadi](#).

Andalusia. [Avantprojecte de llei referit a la lluita integral contra el fraud i la corrupció, creació d'una oficina andalusa contra el fraud i la protecció de les persones denunciants](#).

Assemblea Regional de Múrcia. [Proposició de llei de govern obert i lluita contra la corrupció de la Regió de Múrcia](#), la qual dedica el seu títol VIII a la protecció del denunciant.

5.2 Referències bibliogràfiques

Alleyne, Philmore, Hudaib, Mohammad, i Pike, Richard. (2012). Towards a conceptual model of whistleblowing intentions among external auditors. *The British Accounting Review*, 45(1), 10-23.

Amoedo Barreiro, Daniel. (2017). Hacia una Ley de protección de los denunciantes de corrupción en España. *Revista Internacional Transparencia e Integridad*, 3.

Barrio Carvajal, Sandra. (2019). Nuevas tendencias en la gestión de riesgos del control interno. *Auditoría Pública*, 73, 43-51.

- Bauzá Martorell, Felio J. (2015). Habeas denuncia. Identidad del denunciante en el procedimiento sancionador. *Revista General de Derecho Administrativo*, 40.
- Benítez Palma, Enrique. (2017). La convivencia entre los órganos de control externo (OCEx) y las agencias autonómicas de prevención y lucha contra la corrupción. *Auditoría Pública*, 69, 9-18.
- Benítez Palma, Enrique. (2018). El control externo y el *whistleblowing* (canales de denuncia). *Revista Española de Control Externo*, 59, 11-42.
- Carbajo Domingo, Miguel Ángel, i Vega Felgueroso, Juan. (2018). Novedades de la Ley 39/2015: el premio al delator. *Consultor de los Ayuntamientos y de los Juzgados. Revista Técnica Especializada en Administración Local y Justicia Municipal*, 1, 122-129.
- De Sousa, Luis. (2010). Anti-corruption agencies: between empowerment and irrelevance. *Crime, Law and Social Change*, 53, 5-22.
- Etxebarria Bereciartua, Eneko. (2019). *Whistleblowing* o canales de denuncia: la garganta profunda de las empresas. *Diario La Ley*, 9342.
- Fernández Salmerón, Manuel, i Sierra Rodríguez, Javier. (2019). Inadmisión y necesidad de reelaboración ante el derecho de acceso a la información pública. *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica*, 11, 56-74.
- García Blanco, María José. (2018). *El control externo por el Tribunal de Cuentas de los Órganos Constitucionales y de relevancia constitucional*. Madrid: Dykinson.
- García Moreno, Beatriz. (2014). *Whistleblowing* como forma de prevención de la corrupción en la administración pública. Dins Adán Nieto Martín i Manuel Maroto Calatayud (coord.), *Public compliance: prevención de la corrupción en administraciones públicas y partidos políticos* (p. 43-60). Ciudad Real: UCLM.
- García Moreno, Beatriz. (2015). *Whistleblowing* y canales institucionales de denuncia. Dins Adán Nieto Martín (dir.), *Manual de cumplimiento penal en la empresa* (p. 206-230). València: Tirant lo Blanch.
- Garrido Juncal, Andrea. (2019). La protección del denunciante: regulación autonómica y propuestas de futuro. *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica*, 12, 126-151.
- Gimeno Bevià, Jordi. (2018). De falciani a birkenfeld: la evolución del delator en un cazarrecompensas. Aspectos procesales e incidencia frente a las personas jurídicas (*whistleblower vs. bounty hunter*). *Diario La Ley*, 9139.
- Gosálbez Pequeño, Humberto. (2019). Los denunciantes como instrumento de lucha contra la corrupción: a propósito de la denuncia administrativa en las leyes “anticorrupción”. *Actualidad administrativa*, 1 (número sobre la transparencia i la lluita contra la corrupció).
- Guichot, Emilio. (2017). El acceso de los representantes políticos a la información y la nueva normativa sobre transparencia y acceso a la información pública. En especial, la posibilidad de presentar reclamaciones ante las Autoridades de transparencia. *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica*, 8, 27-48.
- Guichot, Emilio. (2018). El acceso a los datos referidos a expedientes sancionadores o disciplinarios a la luz de la normativa sobre protección de datos. *Revista Española de la Transparencia*, 6.
- Miranzo Díaz, Javier. (2019). La nueva Directiva europea de protección del denunciante: un análisis desde el Derecho Público. *Revista General de Derecho Europeo*, 49.
- Pellicer García, José Luis. (2017). Herramientas y propuestas para luchar contra la corrupción en el sector público: ética, transparencia y *compliance*. *Revista Internacional Transparencia e Integridad*, 5.

- Pérez Monguió, José María. (2019). Del chivato al cooperador: el whistleblowing. *Revista Vasca de Administración Pública*, 115, 343-375.
- Pérez Triviño, José Luis. (2018). *Whistleblowing. Eunomía. Revista en Cultura de la Legalidad*, 14, 285-298.
- Ponce Solé, Juli. (2017). Las Agencias anticorrupción. Una propuesta de lista de comprobación en la calidad de su diseño normativo. *Revista Internacional Transparencia e Integridad*, 3.
- Ragués i Vallès, Ramón. (2006). ¿Héroes o traidores? La protección de los informantes internos (*whistleblowers*) como estrategia político-criminal. *Indret. Revista para el Análisis del Derecho*, 3.
- Sendín García, Miguel Ángel. (2014). El Consejo de Transparencia y Buen Gobierno. *Revista Jurídica de Castilla y León*, 33.
- Vestri, Gabriele. (2019). Aproximación al sistema de “whistleblowing”. Un nuevo desafío para la Administración pública española. *Revista General de Derecho Administrativo*, 51.

5.3 Informes, resolucions i documents de treball de diverses institucions

- Agència Espanyola de Protecció de Dades. (2007). [Informe jurídic núm. 2007-0128 sobre la creació de sistemes de denúncies internes a les empreses \(mecanismes de “whistleblowing”\).](#)
- Comissió Europea. (2017). [Summary results of the public consultation on whistleblower protection.](#)
- Comissió Europea. (2017). [Estimating the economic benefits of whistleblower protection in public procurement \(final report\).](#)
- Comissió Nacional dels Mercats i la Competència (CNMC). (2013). [Comunicació de 19 de juny de 2013, de la Comissió Nacional de la Competència, sobre el Programa de Clemència.](#)
- Defensor del Poble Europeu. (2015). [Decision of the European Ombudsman on internal rules concerning disclosure in the public interest \(“whistleblowing”\).](#)
- Parlament Europeu (2017). [Informe sobre la funció dels denunciants en la protecció dels interessos financers de la Unió \(2016/2055\(INI\)\).](#)
- Parlament Europeu (2017). [Informe sobre les mesures legítimes per a la protecció dels denunciants d'irregularitats que, en nom de l'interès públic, revelen informació confidencial sobre empreses i organismes públics \(2016/2224\(INI\)\).](#)
- Parlament Europeu (2017). [Resolució del Parlament Europeu, de 24 d'octubre de 2017, sobre les mesures legítimes per a la protecció dels denunciants que, en nom de l'interès públic, revelen informació confidencial sobre empreses i organismes públics \(2016/2224\(INI\)\).](#)
- Supervisor Europeu de Protecció de Dades. (2015). [Guidelines on processing personal information within a whistleblowing procedure.](#)
- Transparency International. (2015). [Speak up. Empowering citizens against corruption.](#)
- Tribunal de Comptes Europeu (ECA). (2014). [Rules of procedure for providing information in the event of serious irregularities \(“whistleblowing”\).](#)
- World Law Group. (2016). [Global Guide to Whistleblowing Programs 2016.](#)

6 La perspectiva penal: delictes vinculats a la corrupció

6.1 Normativa

6.1.1 Normativa general

[Directiva 2014/42/UE, del Parlament Europeu i del Consell, de 3 d'abril de 2014](#), sobre l'embargament i el decomís dels instruments i els productes del delictes a la Unió Europea.

[Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre](#), del Codi penal. En virtut de la modificació realitzada per la Llei orgànica 1/2015, de 30 de març, es va ampliar el catàleg de delictes associats a la corrupció i es van endurir les penes.

[Llei 23/2014, de 20 de novembre](#), de reconeixement mutu de resolucions penals a la Unió Europea.

[Reial decret, de 14 de setembre de 1882](#), pel qual s'aprova la Llei d'enjudiciament criminal.

[Reial decret 948/2015, de 23 d'octubre](#), pel qual es regula l'Oficina de Recuperació i Gestió d'Actius, de conformitat amb la Directiva 2014/42/UE.

6.1.2 Prevenció del blanqueig de capitals

a) Normativa europea

[Directiva \(UE\) 2018/843, del Parlament Europeu i del Consell, de 30 de maig de 2018](#), per la qual es modifica la Directiva (UE) 2015/849, relativa a la prevenció de la utilització del sistema financer per al blanqueig de capitals o el finançament del terrorisme, i per la qual es modifiquen les directives 2009/138/CE i 2013/36/UE.

[Directiva \(UE\) 2018/822, del Consell, de 25 de maig de 2018](#), que modifica la Directiva 2011/16/UE en allò referit a l'intercanvi automàtic i obligatori d'informació en l'àmbit de la fiscalitat en relació amb els mecanismes transfronterers subjectes a comunicació d'informació.

[Directiva \(UE\) 2015/849, del Parlament Europeu i del Consell, de 20 de maig de 2015](#), relativa a la prevenció de la utilització del sistema financer per al blanqueig de capitals o el finançament del terrorisme, i per la qual es modifica el Reglament (UE) núm. 648/2012 del Parlament Europeu i del Consell, i es deroga la Directiva 2005/60/CE del Parlament Europeu i del Consell i la Directiva 2006/70/CE de la Comissió.

[Reglament \(UE\) 2015/847, del Parlament Europeu i del Consell, de 20 de maig de 2015](#), relatiu a la informació que acompanya les transferències de fons i pel qual es deroga el Reglament (CE) núm. 1781/2006.

[Reglament delegat \(UE\) 2019/758, de la Comissió, de 31 de gener de 2019](#), pel qual es completa la Directiva (UE) 2015/849, del Parlament Europeu i del Consell pel que fa a les normes tècniques de regulació sobre les mesures mínimes i el tipus de mesures addicionals que han d'adoptar les entitats de crèdit i financeres per a atenuar el risc de blanqueig de capitals i de finançament del terrorisme en determinats tercers països.

b) Normativa estatal

[Llei 10/2010, de 28 d'abril](#), de prevenció del blanqueig de capitals i del finançament del terrorisme.

[Llei 19/2003, de 4 de juliol](#), sobre règim jurídic dels moviments de capitals i les transaccions econòmiques amb l'exterior i sobre determinades mesures de prevenció del blanqueig de capitals.

[Reial decret 304/2014, de 5 de maig](#), pel qual s'aprova el Reglament de la Llei 10/2010, de 28 d'abril, de prevenció del blanqueig de capitals i del finançament del terrorisme.

[Ordre ECC/2402/2015, d'11 de novembre](#), per la qual es crea l'Òrgan Centralitzat de Prevenció del blanqueig de capitals i del finançament del terrorisme del Col·legi de Registradors de la Propietat, Mercantils i de Béns Mobles.

[Ordre EHA/114/2008, de 29 de gener](#), reguladora del compliment de determinades obligacions dels notaris en l'àmbit de la prevenció del blanqueig de capitals.

[Ordre EHA/2444/2007, de 31 de juliol](#), per la qual es desplega el Reglament de la Llei 19/1993, de 28 de desembre, sobre determinades mesures de prevenció del blanqueig de capitals, aprovat pel Reial decret 925/1995, de 9 de juny, en relació amb l'informe d'expert extern sobre els procediments de control intern i comunicació establerts per prevenir el blanqueig de capitals.

[Ordre 1439/2006, de 3 de maig](#), reguladora de la declaració de moviments de mitjans de pagament en l'àmbit de la prevenció del blanqueig de capitals.

6.2 Referències bibliogràfiques

- Alarcón Sotomayor, Lucía. (2014). Los confines de las sanciones: en busca de la frontera entre Derecho penal y Derecho administrativo sancionador. *Revista de Administración Pública*, 195, 135-167.
- Bacigalupo, Silvina, i Lizcano Álvarez, Jesús. (2013). *Responsabilidad penal y administrativa de las personas jurídicas en delitos relacionados con la corrupción*. Madrid: Eurososocial.
- Bajo Fernández, Miguel, i Bacigalupo, Silvina. (2000). *Delitos contra la Hacienda pública*. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces.
- Baño León, José María. (2015). Crimen y ladrillo: la tortuosa relación entre derecho penal y derecho urbanístico. *Práctica Urbanística*, 134, 6-12.
- Basso, Gonzalo Javier. (2015). Delitos de financiación ilegal de los partidos políticos. Dins Fernando Molina Fernández (coord.), *Memento Práctico. Penal (1469-1480)*. Madrid: Francis Lefebvre.
- Bauzá Martorell, Felio J. (2014). El acto administrativo: entre la validez y el delito. *Revista Española de Derecho Administrativo*, 163, 217-251.
- Benson, Michael L., Madensen, Tamara D., i Eck, John E. (2009). *White-Collar crime from an opportunity perspective*. Nova York: Springer.
- Capdeferro Villagrasa, Óscar (2013). Nuevas respuestas judiciales a la corrupción pública. Análisis desde el derecho administrativo y el derecho penal. *Revista Jurídica de Catalunya*, 4(112), 891-918.
- Carmona Salgado, Concepción. (2013). Tratamiento penal de la ordenación del territorio y el urbanismo tras la reforma de 2010. Fracaso del control preventivo administrativo y corrupción urbanística. *La Ley Penal*, 103.
- Castro Cuenca, Carlos Guillermo. (2018). Derecho penal y lucha contra la corrupción en el siglo XXI. Dins Paula Ramírez Barbosa (dir.), *Desafíos del Derecho penal en la sociedad del siglo XXI. Libro homenaje a Ignacio Berdugo Gómez de la Torre*. Bogotá: Ed. Temis.
- Castro Moreno, Abraham, Otero González, Pilar (dir.), i Garrocho Salcedo, Ana María (coord). (2017). *Corrupción y delito: aspectos de Derecho Penal Español y desde la perspectiva comparada*. Madrid: Dykinson.
- Córdoba Roda, Juan, i Tornos Mas, Joaquín. (2014). El indulto y el control judicial de su concesión. *Revista Jurídica de Catalunya*, 113(1), 39-78.
- De la Cuesta Arzamendi, José Luis. (2013). La corrupción ante el Derecho y la Justicia. *Revista de Pensamiento y Cultura*, 28, 281-292.
- García Arán, Mercedes (dir.). (2014). *La delincuencia económica: prevenir y sancionar*. València: Tirant lo Blanch.

- Gómez Rivero, María del Carmen, i Barrero Ortega, Abraham (dir.). (2017). *Regeneración democrática y estrategias penales en la lucha contra la corrupción*. València: Tirant lo Blanch.
- Gómez-Jara Díez, Carlos. (2013). La responsabilidad penal de las personas jurídicas en el ámbito público: hacia los *compliance* programas “anti-corrupción” como exigencias legales de contratación pública. Dins Mario Garcés Sanagustín i Alberto Palomar Olmeda (dir.), *La gestión de los fondos públicos: control y responsabilidades* (p. 1235-1251). Cizur Menor: Aranzadi.
- Gutiérrez Pérez, Elena. (2018). Corrupción pública: concepto y mediciones. Hacia el *public compliance* como herramienta de prevención de riesgos penales. *Política Criminal*, 13(25), 104-143.
- Luzón Cánovas, Alejandro. (2015). Instrumentos para la investigación de la corrupción. Estudios sobre el Anteproyecto de Ley Orgánica del Poder Judicial y sobre la corrupción en el ámbito público. Dins *Cuadernos Penales José María Lidón* (p. 235-255). Sant Sebastià: Universidad de Deusto.
- Maroto Calatayud, Manuel. (2015). Financiación ilegal de partidos políticos. Dins Gonzalo Quintero Olivares (dir.), *Comentario a la reforma penal de 2015* (p. 755-768). Cizur Menor: Aranzadi.
- Matallín Evangelio, Ángela (dir.). (2018). *Compliance y prevención de delitos de corrupción*. València: Tirant lo Blanch.
- Moral García, Antonio. (2016). Justicia penal y corrupción: déficits, resultados, posibilidades. *Revista Vasca de Administración Pública*, 104(2), 43-75.
- Muñoz Lorente, José. (2013). Los delitos de tráfico de influencias (situación actual y propuestas de reforma en la lucha contra la corrupción). *Eunomía. Revista en Cultura de la Legalidad*, 4, 73-101.
- Olaizola Nogales, Inés. (2015). El delito de financiación ilegal de partidos políticos en la reforma del CP. *Diario La Ley*, 8516.
- Queralt Jiménez, Joan J. (2012). Reflexiones marginales sobre la corrupción. *Crítica Penal y Poder*, 2, 18-35.
- Queralt Jiménez, Joan J. (2016). Aspectos penales de la corrupción pública. Dins Víctor Lapuente (coord.), *La corrupción en España. Un paseo por el lado oscuro de la democracia y el Gobierno*. Madrid: Alianza Ensayo.
- Queralt Jiménez, Joan J. (2016). “Public compliance” y corrupción: análisis conceptual y propuestas. *Revista Internacional Transparencia e Integridad*, 2.
- Rebollo Puig, Manuel. (2019). El control de la Administración por la jurisdicción penal. *Revista Vasca de Administración Pública*, 115, 151-190.
- Sáinz-Cantero Caparrós, José Eduardo. (2015). Los delitos de financiación ilegal de partidos políticos. Dins Lorenzo Morillas Cueva (dir.), *Estudios sobre el Código Penal Reformado (Leyes Orgánicas 1/2015 y 2/2015)* (p. 659-689). Madrid: Dykinson.
- Sánchez Robert, María José. (2014). *El delito urbanístico: artículo 319 del Código Penal español*. Madrid: Dykinson.
- Serrano Gómez, Alfonso, i Serrano Maíllo, Alfonso. (2014). La reforma de los delitos contra la Hacienda Pública y contra la Seguridad Social. *Revista de Derecho UNED*, 14, 547-586.
- Silva Sánchez, Jesús María. (2001). *La expansión del Derecho penal. Aspectos de la política criminal en las sociedades postindustriales* (2a ed.). Madrid: Civitas.
- Terradillos Bosco, Juan María. (2015). Corrupción, globalización y Derecho penal económico. Dins Nicolás González Cuéllar-Serrano, Eduardo Demetrio Crespo (dir.) i Juan Carlos Ortiz Pradillo (coord.), *Halcones y palomas. Corrupción y delincuencia económica* (p. 15-51). Madrid: Ediciones Jurídicas Castillo de Luna.

6.3 Jurisprudència: alguns casos destacats

En els darrers anys, s'han donat a conèixer nombrosos casos de corrupció, alguns dels quals han estat molt rellevants per la dimensió de les actuacions delictives comeses, les persones i els partits polítics implicats, i les seves conseqüències jurídiques i polítiques.

En aquest apartat, fem referència a alguns dels casos més destacats.

Cas dels ERO: Audiència Provincial de Sevilla (Secció 1a), [Sentència núm. 490/2019, de 19 de novembre de 2019](#). L'Audiència condemna 19 dels 21 acusats i absol els altres dos. En la resolució, els magistrats consideren que els fets declarats provats són constitutius d'un delicte continuat de prevaricació de l'article 404 del Codi penal i que els fets són igualment constitutius d'un delicte de malversació de cabals públics de l'article 432 del Codi penal, en la redacció vigent durant el període jutjat.

Cas Gürtel: Audiència Nacional (Sala Penal, Secció 2a), [Sentència núm. 20/2018, de 17 de maig de 2018](#). L'Audiència condemna 29 dels 37 acusats en el judici per la primera època (1999-2005) del cas Gürtel a penes que van des dels 51 anys i 11 mesos fins als cinc mesos, mentre que absol 8 processats.

A la primera sentència que dicta l'Audiència Nacional en relació amb la trama Gürtel, els jutges consideren que els acusats van cometre delictes d'associació il·lícita, frau a l'Administració pública, suborn (actiu i passiu), falsedat en document mercantil, malversació de cabals públics, prevaricació, blanqueig de capitals, delictes contra la Hisenda pública, tràfic d'influències, apropiació indeguda, exaccions il·legals o estafa processal intentada.

Els fets provats de l'anomenada "primera època de Gürtel" se situen entre els anys 1999 i 2005, amb algunes activitats molt concretes posteriors, en relació amb l'estructura de l'organització liderada per Francisco Correa i desplegada en determinats territoris governats pel Partit Popular.

La Sala jutja els fets atribuïts al Grup Correa a la localitat malaguenya d'Estepona, als municipis madrilenys de Majadahonda (2001 a 2005) i Pozuelo (2003 a 2005), el municipi de Madrid (2002), la Comunitat de Madrid (2004 a 2008) i la Comunitat de Castella i Lleó (2002 i 2003).

El tribunal considera acreditat que, durant aquests anys, entre el Grup Correa i el Partit Popular es va teixir en aquests territoris una estructura de col·laboració estable i consistent en prestació de múltiples i continuats serveis relatius a viatges, organització d'esdeveniments, dins de l'activitat normal del referit partit polític. Però, a més, segons la Sala, es va crear en paral·lel un autèntic i eficaç sistema de corrupció institucional a través de mecanismes de manipulació de la contractació pública central, autonòmica i local a través de la seva estreta i continuada relació amb influents militants d'aquest partit, que tenien possibilitats d'influir en els procediments de presa de decisió en la contractació pública de determinats ens i organismes públics que dirigien o controlaven directament a través de terceres persones.

Cas Osasuna: Audiència Provincial de Navarra (Secció 2a), [Sentència núm. 111/2020, de 23 d'abril de 2020](#).

És la primera sentència dictada a Espanya que condemna pel delicte de corrupció esportiva. L'Audiència entén que ha quedat provat que els condemnats, membres en aquella època de la Junta Directiva del Club Atlètic Osasuna, van acordar subornar dos exjugadors del Real Betis per tal d'alterar els resultats de la competició esportiva pagant un total de 650.000 euros per incentivar la seva victòria davant el Reial Valladolid en la jornada 37 de la temporada 2013-2014, així com per deixar-se guanyar en el partit que els va enfrontar contra l'Osasuna en la jornada 38.

Les penes imposades per delictes d'apropriació indeguda, falsedat en document mercantil, falsedat comptable i corrupció esportiva oscil·len entre el total de 8 anys i 8 mesos de presó que s'imposen a Ángel M. V. —exgerent del club—, la d'1 any de presó a què es condemna els futbolistes Antonio A. i Xabier T. pel delicte de corrupció esportiva, i els 9 mesos de presó imposats als agents immobiliaris Cristina V. i Albert N. per un delicte de falsedat documental.

Cas Palau: Tribunal Suprem (Sala Penal), [Sentència núm. 693/2019, de 29 d'abril de 2020](#), que resol el recurs de cassació interposat contra la [Sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona \(Secció 10a\), de 29 de desembre de 2017](#).

Les sentències es pronuncien sobre les responsabilitats penals i les responsabilitats civils directes i subsidiàries en relació amb els delictes de malversació i apropiació indeguda, de tràfic d'influències, de blanqueig de capitals i falsedat documental comptable, de falsedat en document mercantil i contra la Hisenda pública en relació amb la gestió del Palau de la Música Catalana a través de tres de les quatre entitats que formen la seva estructura, i en la màxima responsabilitat han estat els principals encausats Fèlix Millet, Jordi Montull i Gemma Montull Mir.

Segons consta a les sentències judicials, l'entramat posat en marxa per aquests tres processats va permetre la destinació il·legal de més de 23 milions d'euros, el desviament per a fins privats (obres en domicilis particulars, viatges privats, finançament d'enllaços matrimonials, compra de béns) de quantitats milionàries, el pagament de comissions a una formació política —Convergència Democràtica de Catalunya (CDC)—, el pagament de factures per serveis no prestats, la presentació de rebuts per pagaments no corresponents, així com el corresponent frau a la Hisenda pública per la liquidació irregular dels moviments de diners que o no eren reals o no corresponien a l'explicació que els justificava —ingressos i donacions que ocultaven el veritable origen i finalitat de diners.

El Tribunal Suprem confirma la condemna de 9 anys i 8 mesos de presó, i multa de 4,1 milions d'euros, a qui va ser màxim responsable del Palau de la Música Catalana —F. M.—, i la de 7 anys i 6 mesos de presó i multa de 2,9 milions d'euros al també exresponsable de la mateixa entitat —J. M. El Suprem ratifica, a més, que tots dos hauran de tornar 23 milions d'euros a les estructures del Palau (el Consorci, la Fundació i l'Associació), els fons que van desviar per a benefici propi.

L'alt tribunal confirma també el comís de 6,6 milions d'euros a la formació política CDC com a guanys obtinguts mitjançant tràfic d'influències.

La Sentència de cassació del Suprem manté la dictada per l'Audiència Provincial de Barcelona el 29 de desembre de 2017, amb molt lleugeres variacions. A més de modificar algunes penes de presó, la distribució de les costes en funció del nombre de delictes objecte d'acusació i la responsabilitat civil derivada dels delictes, el Tribunal absol l'extresorer de CDC del delicte de tràfic d'influències al qual havia estat condemnat per l'Audiència Nacional, per tal com entén que no consta acreditat.

Cas Palma Arena: [Sentència de l'Audiència Provincial \(Secció 1a\), núm. 70/2017, de 16 d'octubre](#). La Sentència es refereix a les peces separades núm. 8 i 9 del cas Palma Arena, en el qual es condemna l'expresident del Govern balear Jaume Matas per un delicte continuat de prevaricació a la pena de 8 anys d'inhabilitació per a ocupació o càrrec públic i l'exdirector general d'Esports José Luis Ballester per un delicte continuat de prevaricació a la pena de 4 anys d'inhabilitació per a ocupació o càrrec públic. El tribunal els absol del delicte de frau a l'Administració de què estaven acusats. Aquestes dues peces del cas Palma Arena giren a l'entorn de la contractació dels arquitectes del velòdrom.

Els magistrats consideren que els fets provats són constitutius d'un delicte continuat de prevaricació previst i penat a l'article 404 del Codi penal, que castiga amb la pena d'inhabilitació especial per a ocupació o càrrec públic de 7 a 10 anys l'autoritat o el funcionari públic que, sabent-ne la injustícia, dicti una resolució arbitrària en un assumpte administratiu. No obstant això, en relació amb el delicte continuat de frau a l'Administració, en la Sentència la Sala apunta que la prova de càrrec practicada és insuficient per desvirtuar la presumpció d'innocència dels dos acusats.

Els magistrats consideren que no es recullen suficientment en els fets objecte d'acusació els elements de delicte de l'article 436, en no desprendre-se'n l'existència d'un mecanisme orquestrat pels acusats per defraudar l'Administració, activitat finalista que és la que es tipifica en el referit tipus penal.

En la Sentència asseguren que, en aquest cas, no s'ha provat aquesta activitat finalista resultant d'aquest artifici denunciat per les acusacions ni l'efecte perjudicial per a l'erari públic que es buscava amb aquest artifici. Per això, els magistrats conclouen que no poden tenir per desvirtuat el dret a la presumpció d'innocència a

l'efecte d'imposar una condemna penal als acusats, sens perjudici de les responsabilitats que, si és el cas, es poguessin declarar en l'àmbit administratiu.

Operació Pretòria: Audiència Nacional (Sala Penal, Secció 2a), [Sentència 31/2018, de 29 de juny de 2018](#). L'Audiència condemna a penes de fins a 7 anys i 1 mes de presó als onze acusats en el judici de l'anomenada *operació Pretòria*, en el qual s'han jutjat il·lícites actuacions en operacions urbanístiques desenvolupades entre els anys 2002 i 2009 a les localitats de Santa Coloma de Gramenet, Sant Andreu de Llavaneres i Badalona, així com els guanys que els acusats van ingressar en els seus patrimonis directament o bé a través d'intermediaris o testaferros.

La Sentència condemna els acusats per delictes de tràfic d'influències, prevaricació administrativa, suborn, falsedat documental i blanqueig de capitals. En la Sentència es detallen les penes i els delictes pels quals ha estat condemnat cada acusat.

La resolució acorda el comís dels guanys il·lícits obtinguts en les tres operacions urbanístiques jutjades — Pallaresa, Niesma i Badalona—, que van ascendir a un total de 5.886.925,66 euros. Igualment, acorda el comís de les donacions rebudes per Bartomeu Muñoz —1.144.724,55 euros— i dels guanys il·lícits que van obtenir Alavedra —que ascendeixen a 3.243.103,28 euros— i Prenafeta —5.193.170,01 euros.

A tots els acusats se'ls aplica l'atenuant simple de dilacions indegudes atenent a la durada del procediment, de 8 anys i 8 mesos fins a la data de la Sentència. El tribunal destaca l'envergadura de la causa, un sumari que consta de seixanta toms d'actuacions, vuit toms de documental i vint-i-un toms de comissions rogatòries internacionals. Així mateix, inclou dos toms de traduccions i una extensa documentació que, un cop analitzada i digitalitzada, va donar lloc a cent trenta-set toms addicionals. A més, el rotlle de sala està format per cinc toms i sis toms addicionals de documentació.

Als fets provats, la Sentència relata que entre els anys 2002 i 2009, a l'àrea metropolitana de la província de Barcelona, a les localitats de Santa Coloma de Gramenet, Sant Andreu de Llavaneres i Badalona, els condemnats van participar en diverses operacions urbanístiques que, en lloc d'afavorir l'interès públic, buscaven l'obtenció d'elevats rendiments econòmics per a promotors i inversors particulars, i propiciar importants beneficis i comissions que no estaven emparats en activitats comercials lícites i que van ingressar als seus patrimonis, de forma directa i també a través d'intermediaris, testaferros o societats administrades o controlades, de fet, per ells mateixos.

Operació Púnica: Tribunal Suprem (Sala Penal), [Sentència núm. 138/2019, de 13 de març de 2019](#). El Tribunal Suprem confirma la condemna a 2 anys de presó a l'exconseller de la Comunitat de Madrid Francisco Granados i el guàrdia civil José Manuel R. T., i a 1 any i 6 mesos l'agent en excedència d'aquest cos José Luis C. V., per una filtració en el marc de l'anomenada *operació Púnica* que va originar un greu dany a la investigació policial i un benefici econòmic per a Granados. La Sala confirma les condemnes per delictes de violació de secret agreujat, en el cas de José Manuel R. T., i delictes agreujats d'aprofitament de secret revelat per funcionari públic, en el cas de Granados i José Luis C. V.

Els fets es remunten al mes de setembre de 2014, en el qual, dins de la investigació per delictes de corrupció de l'*operació Púnica*, l'agent José Manuel R. T. va rebre l'ordre de col·locar a la localitat madrilenya de Pinto una càmera oculta a la porta de les oficines d'un altre dels investigats, David M. La nit del 5 de setembre, durant les festes de Valdemoro, l'agent va alertar Granados que la UCO estava actuant a Pinto i que vigilava la seu d'Éboli, on es trobava el despatx de David M. Un dia després, Granados, en una conversa telefònica amb David M., va informar-lo del que havia passat i va avisar-lo dels seguiments policials, el qual ho va entendre com "una advertència".

En la Sentència, la Sala rebutja que s'hagi violat la presumpció d'innocència dels condemnats i explica que la filtració de la investigació de la UCO va derivar de manera immediata en el fet que tant Granados com David M. adoptessin noves cauteles, diferents de les que fins llavors havien observat.

7 Miscel·lània de recursos a la xarxa i articles de divulgació

[Ajuntament de Barcelona](#). Bústia ètica i de bon govern.

[APRI](#) (Associació de Professionals de les Relacions Institucionals).

[CEMCORD](#) (Comissió d'Estudi de les Mesures de Lluita contra la Corrupció per a la Regeneració Democràtica del Parlament de Catalunya).

[CGPJ](#) (Consell General del Poder Judicial). Base de dades sobre processos per corrupció.

[CIS](#). Indicador dels principals problemes a Espanya.

[Comissió Nacional dels Mercats i la Competència](#). Registre de grups d'interès.

[Consulta pública](#) sobre un registre obligatori de grups d'interès a la Unió Europea.

[EPAC](#) (European Partners against Corruption).

[EPACA](#) (Associació Europea de Consultoria en Afers Institucionals).

[FATF](#) (Financial Action Task Force).

[Fiscalia General de l'Estat](#). Memòria 2019.

[GRECO](#) (Group of States against Corruption / Grup d'Estats contra la Corrupció).

[Ministeri d'Hisenda](#). Oficina de conflicte d'interessos.

[OBCEP](#) (Observatori de Contractació Pública).

[OIRECON](#). Oficina Independent de Regulació i Supervisió de la Contractació.

[SEAP](#) (Societat de Professionals d'Afers Europeus).

[SEPBLAC](#) (Servei Executiu de la Comissió de Prevenció del Blanqueig de Capitals i Infraccions Monetàries).

[Unió Europea](#). Registre de transparència de les activitats desenvolupades per grups d'interès.

[Transparency International España](#). Índex de percepció de la corrupció.

[UDEF](#) (Unitat de Delinqüència Econòmica i Fiscal de la Comissaria General de Policia Judicial).

[United Nations](#). Objectius de desenvolupament sostenible. Agenda 2030.

Blanes, Miguel Ángel. (17 de novembre de 2017). [La transparencia en la nueva Ley 9/2017, de Contratos del Sector Público](#) [apunt de blog]. *Blog de Transparencia y Gobierno Abierto*.

Candamio Boutoureira, Jose Juan. (27 de novembre de 2019). [Qué es y como se regula un whistleblowing o canal de denuncia interna: Nueva Directiva \(UE\) 2019/1937](#). *Iberley*.

Chaves, José R. (10 de maig de 2018). [Habilitados para inhabilitar alcaldes](#) [apunt de blog]. *delJusticia.com, El rincón jurídico de José R. Chaves*.

Chaves, José R. (14 de desembre de 2016). [No toda nulidad de pleno derecho conlleva delito de prevaricación](#) [apunt de blog]. *delJusticia.com, El rincón jurídico de José R. Chaves*.

CNMC. (22 de febrer de 2019). [Radiografía de la contratación pública: Sí, el procedimiento importa](#) [apunt de blog]. Blog CNMC.

Lizcano Álvarez, Jesús. (11 de febrer de 2019). [Algunos deseos para 2019 sobre transparencia y corrupción](#) [apunt de blog]. Blog CNMC.

Nieto González, Alejandro. (28 d'abril de 2015). [¿Cómo actúa un lobby?](#) [apunt de Blog]. *El Blog Salmón*.

Noguera de la Muela, Belén. (26 de gener de 2015). [A més transparència en la contractació, menys corrupció](#) [apunt de blog]. *RCDP blog* (blog de la *Revista Catalana de Dret Públic*).